RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 30.

Onsdagen den 23 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 19, 22 och 23 i denna månad.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 31 nästlidne Mars och den 3 innevarande April bordlagda utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyad grufvestadga. *Förslag till förnyad grufvestadga.*

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid sjelfva lagtexten skulle förekomma före rubriken, och Utskottets hemställan sist.

1 kapitlets öfverskrift och 1 § i Utskottets förslag till förnyad grufvestadga.

Herr Wærn, Carl Fredrik: För den, som med någon uppmärksamhet följt utvecklingen af ekonomiska och industriella förhållanden i historien, torde ingenting visa sig mera värdt uppmärksamhet än det samband, i hvilket denna utveckling står med eganderätten till jorden. Om man frågar, hvad som har varit den väsentligaste skilnaden mellan medeltiden och den nyare tiden med hänsyn till den stora utveckling, som all industri har tagit under den senare, och å andra sidan bristen derpå under den förra, så tror jag, att man ej kan undgå att finna, att den väsentligaste orsaken till detta har varit feodalväldets fall, hvilken omständighet fastställde en bestämd eganderätt till jorden, i stället för att denna förut varit mycket osäker, i det att det fans en jordegare, som hade dominium directum, och en innehafvare, som icke hade någon säkerhet för den jord, han besatt. Denna skulle nemligen i regeln efter hans död återfalla till länsherren och kunde återkallas äfven under innehafvarens lifstid. Under sådana omständigheter kunde omöjligen någon större omtanke om tillgodogörande af de resurser, som jorden egde, ifrågakomma. Lika litet fans för innehafvaren

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

någon större anledning att nedlägga betydligare kostnader och arbete på jordens uppodling och förbättring. Vilkoret för att mensklig omtanke och drift skulle rigtas på tillgodogörande af de resurser, som jorden af naturen egde, var således, att eganderätten till jorden skulle blifva fast och bestämd, hvilket, såsom sagdt, skedde i och med feodalväldets fall. Gå vi nu till vår egen tid och vårt eget land, så måste vi erkänna, att den väsentligaste grunden till så väl jordbrukets förbättring som all den utveckling af industrien, som deraf har varit beroende, ligger i skiftena.

Det måste vid sådant förhållande väcka uppmärksamhet, att det från denna eganderätt till jorden finnes ett så väsentligt undantag som inmutningsrätten. Man klandrar nu ofta jordegaren och påstår, att han, långt ifrån att visa intresse för, tvärt om har en bestämd obenägenhet mot bergshandteringen eller tillgodogörandet af de mineralier eller malmer, som kunna finnas under hans jord. Men, mine herrar, hurudan är hans ställning, då inmutningsrätt är rådande? Vill han systematiskt efterforska och taga reda på hvad som finnes under hans jord, så riskerar han, att hvarje steg i den rigtningen blir åtföljdt af inmutning från någon annans sida, som med anledning af hans undersökningar tror, att några malmfyndigheter eller mineralier der måtte finnas, hvaraf han då naturligtvis gerna vill sätta sig i besittning. Vill han åter blifva inmutare sjelf, så ikläder han sig utan att veta, om de fynd, som kunna finnas, äro värdefulla eller icke, ansvar för försvarsarbete och blir underkastad en mängd tvångsföreskrifter samt kommer derigenom i en ställning, som ingalunda kan vara eftersträfvansvärd, så vida han icke funnit något verkligen värdefullt. Han kan således icke göra några sådana efterforskningar, och det måste i följd deraf hos honom uppstå icke blott likgiltighet för tillgodogörandet af mineralier, utan ock en ganska naturlig obenägenhet mot dem, som komma på hans mark och vilja disponera den mot hans vilja samt skaffa sig förmåner på den, oberoende af hvad han har gjort eller vill eller kan göra på sin jord.

Vidare är det klart, att dessa, som genom inmutning kunna komma i besittning af hvad som ligger under jorden, icke hafva det ringaste intresse af eller hänsyn till hvad som annars med densamma kunde göras, utan deras intresse är blott rigtadt på att inmuta en jordlapp, som de tro innehålla någon värdefull malm eller något mineral, och undersöka samt bearbeta densamma.

Jag tror för min del, att det ingalunda är någon obetydlig sak för bergshandteringen i ett land, att på densamma rigtas all den omtanke och drift, hvarpå jordegaren visar så stora prof. Jag har också funnit, att det system, som vi hittills hafva haft för inmutning — och jag vågar påstå det, äfven hvarje annat system derför — är behäftadt med mycket stora fel och olägenheter. Jag har sökt att närmare utveckla detta i den reservation, som jag afgifvit till Kommerskollegii utlåtande den 30 December 1878, och jag skall icke upptaga herrarnes tid med att djupare inlåta mig i ytterligare förklaringar härom. Men sjelfva hufvudgrunderna ber jag få angifva, och de hafva varit i första rummet att, då den rätt, som inmutaren får till mineralierna, endast gäller med vilkor att han bearbetar dessa, måste följden deraf blifva,

att han icke kan få annat än en osäker eganderätt, att således grufvan icke kan behandlas såsom fastighet hvarken i ett eller annat afseende, hvilket jag anser lända bergshandteringen till skada och olägenhet. Vidare följer deraf, att en mängd föreskrifter måste gifvas om den rätt, han förvärfvat, under det att, om detta i stället bestämdes genom fritt aftal med jordegaren, man i hvarje fall kunde rätta sig efter hvad bergshandteringen och dess behof kräfde. Det behöfde då icke längre vara fråga om utmålets storlek, utan det finge rätta sig efter hvad som behöfdes för grufdriften, och en mängd andra minutiösa föreskrifter och ett visst förmynderskap af bergsstyrelsen skulle helt och hållet bortfalla.

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

Vidare hafva vi något, som kallas för försvarsarbete och som, efter hvad jag tror, ingen kan förneka vara en fullkomlig humbug. Visserligen föreslås vid denna bestämmelse i det nu föreliggande förslaget, att detta arbete skall afse verklig grufdrift eller vara af beskaffenhet att kunna lända grufanläggningen till nytta, men klart är ju, att så aldrig kan blifva fallet, derest icke grufdriften verkligen är lönande. Vidare hafva vi också de missbruk, som kunna ske med inmutningsrätten, dels i form af prejeriförsök mot jordegaren och dels i form af fältspärrning på spekulation. Det är ingalunda sagdt, att inmutaren är på något sätt ifrig bearbetare eller uppdagare af malmanledningar eller mineralfyndigheter. Har han utsigt att i framtiden kunna få mera för sin mutsedel, än han för ögonblicket kan erhålla, så söker han nog att behålla den så länge som möjligt, utan att göra det ringaste för bergsbruket. Och slutligen leder hela systemet till en mutsedelhandel och dermed förenadt skoj, som väckt allmän harm, så snart det, drifvet i större skala, blifvit för allmänheten synligt. Jag tror således, att hela systemet dels beröfvar bergshandteringen krafter, som eljest kunde tillföras densamma, dels för öfrigt är behäftadt med stora fel och olägenheter. Det har antydts, att dessa skäl blott skulle vara teoretiska, hvaremot i praktiken förhållandet skulle vara ett annat. Men jag vet icke, huru man skall kunna bedöma praktiken annat än af erfarenheten, och den har lärt, att i åtskilliga andra länder, der icke inmutningsrätt finnes, är bergshandteringen vida större än i vårt land. Vidare visar vår historia så väl, att innan inmutningsrätt ännu fans, har bergsbruket tilltagit, som äfven att, när man åter för vissa mineralier afskaffat denna rätt, har det hvarken visat sig vara brist på dessa mineralier eller fattats håg och krafter att bearbeta dem. Jag tror, att hvar och en måste medgifva, att dessa äro rent praktiska skäl.

De åsigter, som i detta fall blifvit uttalade, hafva under ärendets behandling rönt ganska stora sympatier så väl inom Högsta Domstolen som på flera andra ställen, men de hafva icke lyckats göra sig gällande hos Kongl. Maj:t, och derom kan egentligen ingenting sägas, ty det innebär dock en väsentlig förändring i en mängd förhållanden, och huru varmt och lifligt man än kan önska det, så måste man dock erkänna, att detta är en sak, som i ganska väsentlig mån är beroende af rättsuppfattningen i landet, och om denna icke är allmännare, är det ju helt naturligt, att Kongl. Maj:t icke har velat komma fram med en proposition, som icke hade utsigt att möta bifall eller kunna afsluta striden. Jag vill icke uttala något klander derför, men jag hyser dock

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

för min del samma varma och lifliga önskan som förr, att inmutningsrätten måtte så fort som möjligt upphäfvas, hvilket jag anser skulle vara en stor fördel. Hvad jag här har yttrat, har jag sagt för att häfda min egen ställning till frågan, och denna ställning är på det hela taget oförändrad. Den förändring, den har undergått, består blott deri, att, då jag 1878 i min reservation trodde, att man skulle kunna närma sig det mål, jag önskade, genom att upphäfva inmutningsrätten på annans jord, men bibehålla den på kronans, som ju en gång för alla har afsagt sig sin rätt till mineralier, så har jag efter hvad som sedan dess passerat och vid närmare eftertanke kommit till den slutsatsen, att det är bäst, om inmutningsrätten en gång för alla och äfven på kronans jord upphäfves. Men hvad är nu att göra? Derpå har dels Kongl. Maj:ts proposition och dels det gillande, som Lag-Utskottets betänkande fått i Andra Kammaren, gifvit svar. För oss föreligger nu verkligen ingen annan utväg än att antingen godkänna hvad som här är föreslaget eller att, med afslag derå, hålla fast vid 1855 års grufvestadga.

Den fråga, som för ögonblicket föreligger, är sålunda den: hvilkendera är bättre 1855 års grufvestadga eller Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition? Jag anser Kongl. Maj:ts proposition hafva flera företräden framför den gamla grufvestadgan, men denna proposition lider också af några fel, af hvilka ett är mera principielt, hvilket gör, att jag här, då jag talar om det hela, måste omtala det. Felet består deri, att man ansett det arbete, som bör göras af grufegaren för att häfda hans rätt, kunna ersättas genom en afgift. Om man inlåter sig i diskussion med någon, som principielt vill försvara inmutningsrätten, så måste han framhäfva hvad som hufvudsakligen har yttrats till dess förmån, och det är att bergshandteringen erbjuder så stora fördelar för det allmänna, att i betraktande deraf måste eganderätten till jorden tåla en inskränkning. Man måste fördenskull tillåta inmutaren att taga i besittning en annans mark mot en skadeersättning, som icke beror af jordegaren utan af gode män. Att bergsbruket blir drifvet är således hvad som ansetts utgöra det allmänna bästa; men hvilken örfil får icke denna grundsats, när man säger, att det också går an att i stället betala en afgift af 50 kronor under tre år af elfva, hvilket gör 150 kronor under en tid af elfva år. Denna summa representerar således det allmänna bästa, för hvilket jordegarens rätt måste vika. Jag tror, att detta innebär en kränkning af grundsatser, som man icke kan underlåta att anmärka. Visserligen erkänner jag, att det är mycket praktiskt, och hvarföre? Jo, derföre att en lång erfarenhet visat, att så kalladt försvarsarbete är fullkomligt värdelöst, och då tycker man det är bättre att betala en afgift till staten än att fortsätta dermed, men grundsatsen är lika fullt på det svåraste kränkt och visar hvad det hela går ut på, och det är att bereda en förmån, verklig eller inbillad, åt den, som vill hafva mineralierna på en jordegares mark. Detta kan ju omöjligen sägas vara någon giltig princip. Några andra anmärkningar kommer jag må hända sedan att framställa, men då de äro mindre väsentliga, vill jag nu icke vidröra dem. Deremot anser jag, att den bestämda tid, inom hvilken utmål skall läggas, samt bestämmelsen, att arbetsskyldigheten skall utgöras för verklig grufdrift, innebära förbätt-

ringar och dessutom finnas här äfven några andra förbättringar af den gamla grufvestadgan.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Mitt syfte med hvad jag nu yttrat har, såsom sagdt, varit att häfda min egen ställning till frågan samt att uttala den förhoppning, att inmutningsrätten måtte, så snart ske kan, upphäfvas. Då jag emellertid icke anser, att det skulle tjena till att befordra detta ändamål, och då det strider mot mitt lynne att, blott derföre att jag icke får precis hvad jag önskar, söka sönderrifva hvad andra hafva gjort, så har jag vid denna första paragraf ingen anmärkning att göra.

Friherre Tamm: Denna fråga har undergått en ganska långvarig och vidlyftig behandling så väl i komitéer som af myndigheter och har nu resulterat i den proposition, som Kongl. Maj:t för denna Riksdag framlagt och som blifvit af Lag-Utskottet tillstyrkt. Sjelfva grundfrågan i hela detta förslag är, huru vida inmutningsrätten skall bibehållas eller upphäfvas. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat, att de skäl, som blifvit anförda *mot* inmutningsrättens bibehållande, äro teoretiskt öfvervägande, men att praktiska skäl tala *för* dess bibehållande, samt att så många yttrat sig till förmån för inmutningsrättens bibehållande, att han icke ansett lämpligt att nu vidtaga en så stor förändring som att föreslå dess upphäfvande. Lag-Utskottet deremot har ansett skälen för inmutningsrättens bibehållande vara så öfvervägande, att det alls icke tvekat att föreslå att inmutningsrätten skall stå qvar. Lag-Utskottet har nemligen ansett, att inmutningsrätt är under vårt lands närvarande förhållanden erforderlig, detta hufvudsakligen ur tre synpunkter, nemligen 1) på det att skälig uppmuntran må gifvas till eftersökande af malmanledningar, 2) på det att de kapital, som äro för bearbetande af grufvor nödiga, lättare må blifva i sådan rörelse nedlagda, samt 3) att den nationalrikedom, den svenska jorden i sina malmer företer, må blifva behörigen tillgodogjord. Efter min uppfattning är dock denna inmutningsrätt icke så nödvändig som Lag-Utskottet här har förutsatt, ty det lärer väl gälla för mineralier och malmer detsamma som gäller för allting annat, nemligen att det är tillgång och efterfrågan som bestämma, huru vida ett ämne i tillräcklig mängd skall kunna erhållas, och jag förmodar att jordegarens vinstbegär skall, i händelse malmer eller mineralier finnas å hans egor, utgöra en tillräckligt stark drifkraft för honom till att upplåta sin mark för bearbetning af dessa malmer eller mineralier. Från den synpunkten torde derföre någon nödvändighet för inmutningsrättens bibehållande icke finnas. Det torde icke vara mera nödvändigt att nu bibehålla inmutningsrätten än det har varit här i Sverige under forna tider, ty märken väl, mine herrar, det var först 1723 som inmutningsrätten blef i Sverige införd. Det torde för öfrigt ju icke vara nödvändigare att här i Sverige hafva inmutningsrätt än det är i andra länder, der all handtering af sådana alster, som höra till mineralriket, trots det att denna rätt der icke finnes, ändå har blifvit med kraft bedrifven. Om det skulle vara nödvändigt att bibehålla inmutningsrätten derför, att icke alla mineralfyndigheter blifva bearbetade, som verkligen finnas, om det skulle vara nödvändigt att bibehålla inmutningsrätten derför, att icke den bästa

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

skötsel egnas åt sådana föremål, då skulle det ju också vara nödvändigt att af samma skäl göra inskränkningar på åtskilliga andra områden. Så till exempel skulle man då, när en jordbrukare icke sköter sig tillräckligt väl, göra inskränkningar i hans dispositionsrätt öfver sin jord, och på samma sätt skulle man också, när en skogsegare icke sköter sig väl, det vill säga när han låter skogen stå och ruttna, göra inskränkningar i hans fria dispositionsrätt öfver sin skog. Skogen är dock en vara, som växer till, då deremot malmer och mineralier icke tillväxa.

Den föregående ärade talaren har här vidrört frågan, huru vida inmutningsrätten är nyttig. Dock har han nu icke gjort det så vidlyftigt som i sin reservation, hvilken jag förmodar de fleste af herrarne känna till, och till hvilken jag således får hänvisa. Då man har haft erfarenhet af de många och stora obehag, som inmutningsrätten för jordegarne medfört, torde det vara förlåtligt, om man anser att inmutningsrätten icke ens är nyttig från jordegarens synpunkt, och jag vågar gå ännu ett steg och påstå, att den icke heller från industriens synpunkt är nyttig eller behöflig.

Nödvändigheten att i en sådan stadga, som den ifrågavarande, införa en massa bestämmelser har äfven medfört den följden, att många både för jordegaren och för grufegaren besynnerliga stadganden hafva fått plats i denna stadga, hvilka äro af den art, att de — jag vågar säga det rent ut — torde förvilla rättsbegreppen och införa i lagstiftningen bestämmelser, som i öfrigt icke kunna hålla streck.

Då jag här uppträder mot grufvestadgan i dess helhet, så torde det vara nödvändigt att påvisa de fel, som efter min uppfattning vidlåda det framlagda förslaget.

I § 1 möter då först den bestämmelsen, att, under det att 1855 års grufvestadga medgifver inmutning för så väl *malmer* som *metaller*, så har på i statsrådsprotokollet anförda skäl här endast *malmer* blifvit gjorda till föremål för inmutning. Svårligen lärer man dock kunna påstå, att, der gedigna metaller förekomma insprängda i andra mineralier, dessa skulle kunna kallas för malmer till dessa metaller. När guld eller silfver förekommer insprängdt i kalk och qvarts, kan man ju icke derföre kalla detta för guld- eller silfvermalm.

I § 2 så väl som i § 27 föreskrifves, att gränserna för ett utmål skola vara lodräta. Detta är alldeles uppenbart till skada för grufegaren, ty i vårt land förekommer malmen sällan lodrät, utan dess donläge är ofta sådant, att sjelfva malmen flyttar sig och går utanför de gränser, som först blifvit för utmålet utstakade.

I § 3 omtalas, hvilka byggnader och andra föremål det är, som lemna skydd för inmutning. Der nämnas boningshus, åbyggnader, tomtplats och trädgård såsom skyddande för inmutning. De största och bästa parker skulle således icke skydda för inmutning, men jag vill då hemställa till de herrar, som ega parker, huru vida det kan vara angenämt att i sin park få en inmutning med alla de byggnader, som denna stadga medgifver att der få uppföra.

Vidare ber jag få anmärka, att visserligen sådan jernväg eller kanal, som är upplåten för *allmän* trafik, ansetts böra skyddas för inmutning, men sådana jernvägar och kanaler, som, tillhörande *enskilde*, icke äro upplåtna för allmän trafik, skulle således icke vara skyddade.

Förslag till förnyad gruf vestadga. (Forts.)

Jag anser dock, att sådana anläggningar äro af så stor praktisk nytta, att, i fall boningshus och dylikt skulle skydda för inmutning, borde äfven jernvägar och kanaler skydda deremot.

I § 8 är infördt ett stadgande angående användningen af icke-inmutningsbara mineralier. Något motsvarande stadgande förekommer egentligen icke i 1855 års grufvestadga. Nu händer det, att en jordegare skulle vilja begagna åtskilliga icke-inmutningsbara mineralier på sin jord för upphjelpande af densamma, men enligt denna § får han icke utan särskild godtgörelse åt inmutaren för brytnings- och uppfordringskostnader använda sådana mineralier. Och icke nog dermed; jordegaren får icke hemta dem, när han finner för sig lämpligt, utan är skyldig att afhemta dem inom viss tid efter tillsägelse af inmutaren. Det är ju klart, att detta stadgande är högst ofördelaktigt för jordegaren.

I 10 och 34 §§ bestämmas olika fora för klagomål öfver de beslut, som angående mutsedel, utmål eller inmutningsrätt äro fattade, nemligen dels bergsöfverstyrelsen rörande fyndigheten såsom föremål för inmutning eller utmålet, dels också domstol i andra frågor, som till utmålsförrättningen höra. Dessutom äro i nämnda paragrafer olika klagotider fastställda, nemligen då man vill klaga öfver förhållanden vid utmålsförrättningen, huru vida den inmutade fyndigheten är föremål för inmutning, eller öfver storleken eller sträckningen af det anvisade utmålet, skall det ske inom 30 dagar, hvilket enligt min uppfattning blir alldeles omöjligt, derföre att det i de flesta fall måste undersökas, huruvida mineralet verkligen är föremål för inmutning eller icke, och denna undersökning kan fordra en längre tid än 30 dagar; men för öfriga bestämmelsers vid utmålsförrättningen öfverklagande är lemnadt så lång tid som ett år, hvilket torde vara öfverflödigt; och den bestämmelsen, att klaganden har vid olika fall att vända sig till olika fora, synes mig icke lämplig.

I afseende på 10 § har Lag-Utskottet dessutom vidtagit en förändring af Kongl. Maj:ts proposition, nemligen den att inmutare eller grufegare skall hafva *vetskap* om, att grufvan olagligen tillkommit, eller att inmutningsrätten förverkats, för att hans rättighet till grufvan skall upphöra, då deremot Kongl. Maj:t har föreslagit att, om det blott bevisades, att en olaglighet verkligen blifvit begången, rättigheten skulle vara förverkad. Jag föreställer mig, att det blir ganska svårt att bevisa, att en grufegare eller inmutare har vetskap om olagligheten, då han naturligtvis säger, att han aldrig haft vetskap derom. Det är lättare att bevisa, att olaglighet verkligen blifvit begången, än att det skett med grufegarens vetskap.

I 17 § föreskrifves angående jordegarens andel i kronojord, att innehafvaren af kronojorden skall för all framtid vara egare till jordegareandelen i grufvan. Detta är nu ingen förändring, men huru verkar det? Den tillfällige innehafvaren af ett boställe eller af annan kronojord skall för all framtid vara egare till jordegareandelen i grufvan. En efterkommande innehafvare får således mottaga denna lägenhet i försämradt tillstånd, och det är endast under den förutsättning, som 41 § förutsätter, som han kan få någon inkomst af denna grufva, som på hans innehafvande kronojord har blifvit upptagen, nemligen då för-

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

svarsarbetet icke utföres, utan penningar i stället skola betalas — en omständighet till hvilken jag skall anhålla att längre fram få återkomma.

I 26 § har Lag-Utskottet vidtagit, såsom det säger, egentligen en redaktionsförändring, men den synes mig icke vara någon förbättring, och Lag-Utskottet har dessutom der meddelat, att en rätvinklig, fyrsidig figur med lika längd och bredd icke bör kallas med det vanliga namn, den eljest har, eller qvadrat.

I 30 §, der det omtalas, hvilka byggnader, som få inom ett utmål uppföras, är visserligen icke nämndt, huru vida arbetarebostäder få der uppföras. Jag förmodar man nu skall svara: nej, det är icke alls meningen, att man der skall få uppföra några arbetarebostäder; men då saken kommer till utförande, förmodar jag att en grufegare skall säga, att arbetarebostäder äro byggnader, som erfordras för grufdriften. Icke vet jag, att någonsin med afseende på expropriationer för jernvägar det har blifvit sagdt, att det skall få uppföras en mängd byggnader för personalen, ej heller att det någonsin blifvit sagdt, att dervid skall få tagas jord, som erfordras till potatisland för den bofasta personalen och så vidare, men faktum är, att det tages, och jordegaren, han får tiga, och så lärer han väl få göra äfven i detta fall.

Så komma vi till 41 §, der det är föreskrifvet, att i stället för försvarsarbete får under vissa förhållanden betalas 50 kronor om året, deraf hälften skall gå till kronan och hälften till jordegaren. Hvarför skall hälften tillfalla kronan? Antingen derföre, att det är ett regale, men det har aldrig kunnat visas, att dessa föremål varit ett regale. Visserligen har det ofta varit påstådt, men i lag har det aldrig varit utsatt, att mineralier skola vara regale. Eller också skulle det väl vara en plikt. Men jag har icke sett det i andra fall i lag föreskrifvas, att detta icke får ske, men om det ändock göres, så får det ske mot erläggande af plikt. Och hvarföre skall jordegaren hafva andra hälften? Det är efter min uppfattning ganska svårt att förstå, hvarföre han skall hafva något alls. Ty hvarföre skall han hafva andel i en årlig afgift, när han icke anses hafva någon del i detta utmål, så vida han icke vill deltaga i arbetsskyldigheten? Af den föregående talaren äro dessutom påvisade andra olägenheter af detta, hvarföre jag icke med den saken vill vidare sysselsätta mig. Likaså vill jag fråga, hvarför jordegarens bifall erfordras, då hvilostånd skall öfver den tillåtna tiden medgifvas. Om jordegaren icke har mer att säga, än han har i öfriga fall, tycker jag det vara öfverflödigt att tillfråga honom, huru vida han vill lemna bifall till förlängdt hvilostånd eller icke.

Derefter komma vi till 6 kapitlet, om hvilket Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet yttrat, att en af denna stadgas förtjenster är, att den meddelar en större frihet för grufegare och inrymmer ett större fält för sjelfstyrelse. Men hela detta kapitel hvimlar af förbud och en massa vitesföreskrifter, som visa att grufegare icke eger sjelfständighet med afseende på förvaltningen och skötseln af sin grufva. Särskildt vill jag påpeka i det fallet den drakoniska bestämmelsen i 52 §, enligt hvilken bergmästare kan på grufegarens bekostnad genom sin försorg låta verkställa grufarbete, för så vidt grufegaren icke vill foga sig efter de bestämmelser, bergmästaren har lemnat. Ett sådant

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

stadgande har aldrig förut funnits och skulle lätt kunna lemna tillfälle för bergmästaren att högst betydligt inblanda sig i skötseln af grufvan samt lemna föreskrifter, som ingalunda skulle lända till fördel för det hela, utan allenast medföra svårigheter för grufegaren. Och vidare den 56 §, der det är föreskrifvet, att öfverlåtelse af grufva skall inom 90 dagar anmälas hos bergmästaren! Jag har aldrig hört talas om, att man förut har behöft göra någon anmälan om köp af lös egendom, hvilket dock här kommer att blifva fallet, ty ett af grufvestadgans stora fel är, att grufvan måste vara lös egendom och icke kan öfvergå till fast egendom. Dessutom är bibehållet det gamla stadgandet, att karta skall finnas, men förut var det lemnadt åt bergmästaren att bestämma, huruvida karta erfordrades eller icke; nu åter är det icke blott ovilkorligt föreskrifvet, att den skall finnas, utan äfven huru den skall vara beskaffad eller åtminstone i huru stor skala den skall vara affattad. Kan man vid sådana förhållanden påstå, att verkligen någon sjelfstyrelse öfver grufvan eller dess skötsel är egaren lemnad?

I 64 § är föreskrifvet, att, då egare af en grufva skola välja grufföreståndare, valet vid lika röstetal skall afgöras genom lottning. Jag ber herrarne besinna, huru det skulle komma att utfalla, när under den förutsättning, som här är gifven, lotten skulle lemna utslaget. Huru skall det komma att utfalla olika år? Ty icke lärer, sedan en lottning verkstälts, och den ene delegaren derigenom valt föreståndare, delegarne under tiden till nästa val blifva bättre vänner, utan nog lära de väl få lotta äfven nästa år. Det skulle ju då kunna inträffa, att hvartannat år den ene och hvart annat år den andre valkandidaten blefve vald, allt efter som den ene eller andre delegarens röst utgjorde lotten; att det ena året jordegaren och det andra året inmutaren valde grufföreståndare — och den kontinuitet, som deraf skulle blifva en följd, torde vara ganska lätt att inse.

Man har sagt att, om denna stadga skulle förkastas, skulle 1855 års grufvestadga fortfarande för lång tid blifva gällande och man icke snart få någon ny. Detta har Lag-Utskottet yttrat. Jag tror för min del visserligen, att, derför att denna stadga verkligen i några afseenden innehåller förbättringar för jordegare mot den gamla stadgan, missnöjet med den nya icke skulle blifva så stort, som det har varit med den nu gällande; men det är min lifliga öfvertygelse och förhoppning, att, om 1855 års stadga bibehålles, den tid icke skall vara långt aflägse, då vi få en ny, ty det är icke längre än några år sedan den allmänna opinionen i landet var temligen bestämd för att inmutningsrätten borde bibehållas. Denna opinion har sedermera mycket vexlat, och jag är öfvertygad, att den kommer att vexla ännu mera för inmutningsrättens bibehållande. Det är också visserligen sant, att opinionen bland bruksegarne ännu är stor för bibehållande af inmutningsrätten, men äfven derutinnan hafva mycket stora modifikationer inträffat, och jag är öfvertyggad och förvissad, att ännu flere skola komma att öfvergå på åsigten om det rätta i inmutningsrättens borttagande. Dessutom hafva vi här en annan fråga snart före, nemligen den om stenkol. Om man kan säga, att inmutningsrätten till mineral är ett allmänt intresse — hvilket jag för min del vågar bestrida, i det jag påstår, att det blott är en massa af enskilda intressen, som här tagit ut sin rätt gent emot

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

jordegareintresset, som fått gifva vika — så är inmutningsrätten till stenkol ett mycket större och allmännare intresse, ty den tid kan komma, då Sverige behöfver sina stenkol, och finnes då icke inmutningsrätt dertill, så kan tillfredsställandet af det behofvet, om icke omöjliggöras, åtminstone högst betydligt försvåras, och jag föreställer mig också, att de, som önska och arbeta för inmutningsrätten till stenkol, icke skola låta tysta sig deraf, att inmutningsrätt för mineral blifvit införd, utan att deras rop på enahanda sätt i fråga om stenkol skall blifva så mycket starkare, och detta af flera skäl: först det stora och allmänna, jag nyss nämnde; vidare för konseqvensens skull och slutligen af tacksamhet för det biträde, som de olika partien hafva lemnat hvarandra.

Lag-Utskottets principbetänkande är icke långt, men det innehåller ganska kraftiga ord. Det talar om en egander*ätt*, som icke erhålles, förr än staten har deråt gifvit sitt skydd, och att denna eganderätt der förut endast är »egande*makt*.» Men här är icke fråga derom, utan endast huru vida den gamla eganderätten skall få gifva vika för ett enskildt, om också stort intresse.

På grund af hvad jag nu anfört, och då jag har så många betänkligheter mot det nu föreliggande förslaget, tillåter jag mig att yrka afslag på detsamma.

Herr Lindahl: Då jag utan förut fattad åsigt genomläste den vidlyftiga och sakrika utredning, som i denna fråga föreligger, kunde jag icke komma till annan mening, än att de skäl, som tala för att inmutningsrätten icke bör bibehållas, äro vida öfvervägande dem, som tala för den sammas fortfarande bestånd. Lag-Utskottet har i sitt betänkande yttrat, att det måste vara »staten förbehållet att tillse, det icke gränserna för eganderätten så utvidgas, att allmänt väl får stå tillbaka för enskild fördel.» Detta resonnement skulle vara rigtigt under den förutsättning, att eganderätten till jord hade ursprungligen varit skild från eganderätt till hvad som finnes under denna jord, men, som redan är nämndt, har det aldrig kunnat bevisas, att så ursprungligen varit förhållandet, utan det är temligen tydligt ådagalagdt, att det är ett utifrån importeradt rättsinstitut, som grundlagt inmutningsrätten. Den svenska jorden har ursprungligen varit odaljord, den har aldrig varit eröfrad. Här har aldrig länsväsendet hvilat på jorden, hvarigenom den ursprungliga eganderätten skulle hafva kunnat beröfvas jordegaren. Detta resonnement kan således icke af mig och icke heller af någon annan med oförvilladt omdöme godkännas. Det borde snarare heta, att man borde till jordegaren återställa hvad som från honom under förflutna tider blifvit taget genom administrativa åtgärder.

Denna inmutningsrätt utgör äfven, efter hvad som tydligen blifvit visadt, ett hinder för en ordentlig och mera utvidgad bruksrörelse, derigenom att den hindrar jordegaren från att göra några grundliga undersökningar på sitt område rörande hvad som kan finnas under jordytan; ty, äfven om han låter verkställa sådana, kan han icke vara förvissad om, att han får behålla hvad han kan hafva upptäckt, så vida han icke genast är färdig att börja bedrifvandet af grufarbetet. Ja, han kan ju icke ens vara säker för, att icke de personer, som han användt

för att göra dessa undersökningar, förekomma honom och taga ut mutsedel före honom och således derigenom beröfva honom frukten af hans sträfvan. Åtminstone utgöra denna stadgas bestämmelser icke hinder för, att sådant kan ske. Hittar han något och lyckas han genom inmutning bibehålla sin eganderätt till detta, får han det oaktadt, under den tid, han icke vill bedrifva grufrörelsen, betala till kronan, derför att han gjort denna upptäckt på sin egen jord. Han får nemligen endast behålla hälften af den bestämda hvilostånds afgiften, men den andra hälften skall han betala till kronan. Det är af en annan reservant i Utskottet sagdt och visadt, att inmutningsrättens bibehållande föranleder stadganden, som i flera afseenden komma i kollision med de grundsatser, som gjort sig gällande inom andra områden af vår civilrätt. Grufvestadgan har icke gjort försök att med hvarandra förlika dessa stridiga grundsatser, helt enkelt derföre att de icke kunna med hvarandra förlikas. Vidare är det af samma talare påvisadt, att grufva ovilkorligen måste vara lös egendom, och att således en grufegare, äfven om hans egendom är aldrig så värdefull, omöjligen kan använda denna egendom på samma sätt, som en fastighetsegare alltid kan göra.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

I de länder, der inmutningsrätt icke finnes, är bergsbruksrörelsen vida större än hos oss, såsom till exempel i England, Frankrike och Belgien. Hade inmutningsrätten här icke funnits, skulle kronan hafva kunnat bibehålla sin eganderätt till dessa ofantliga malmtillgångar, som finnas i norra provinserna, och hvilka säkerligen inom en icke aflägsen framtid komma att lemna en årlig afkastning, så stor att man skulle kunna med den betäcka den förlust, som staten möjligen en gång får genom grundskatternas afskrifning. Den är kanske väl sangvinisk denna förhoppning, men jag tror framtiden skall utvisa, att den alldeles icke är origtig.

Det är utan all fråga sant, att de stadganden, som denna nya grufvestadga innehåller, äro i många fall och afseenden bättre än de, som finnas i 1855 års grufvestadga. Men om man nu genom att antaga denna grufvestadga i dess helhet bekräftar inmutningsrätten, kan man vara förvissad om, att en lång tid skall gå till ända, innan den kommer att afskaffas. Redan då den nuvarande grufvestadgan antogs, hade dåvarande Justitiestatsministern Grefve Sparre till statsrådsprotokollet ett yttrande, hvilket jag ber få uppläsa. Det är icke långt, och kanske någon af herrarne icke läst eller hört det förut, och den det gjort kan må hända derom böra påminnas. Den 21 Juli 1854 yttrade justitiestatsministern följande:

»Då en ny grufvestadga skall utfärdas, tror jag det vara fullt skäl att afskaffa inmutningsrätten i den utsträckning, densamma genom författningarna erhållit. Denna rätt, på långt när ej så gammal, man velat påstå, utan senare tillkommen för att uppmuntra till en vidsträckt bergverksrörelse, har alltid varit i strid med en annan ännu vigtigare rätt, jordegarens, som af den förre mer eller mindre lidit intrång. Jag anser tiden nu vara inne och rättvisan fordra, att åt jordegaren återgifves hvad honom tillhörer, nemligen eganderätten till hvad som finnes under ytan så väl som ofvanför densamma, intilldess han lagligen afhändt sig denna rätt. En sådan förändring bör numera ej hafva någon betydligare inverkan på bergsrörelsen; föga anledning torde förefinnas,

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

att några större jernmalmsfält, än de redan upptäckta, inom landet finnas, och, äfven om sådana fält påträffas, står ju alltid öppet att med jordegaren öfverenskomma om bearbetandet.»

Detta yttrades för 30 år sedan. Nuvarande civilministern har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet antydt, att den tid torde komma, då denna inmutningsrätt icke behöfver bibehållas, och att frågan således är en tidsfråga. Men det är fråga, om man icke alltid skall komma och säga: det är ännu icke tid att afskaffa denna inmutningsrätt. Under de år, hvilka passerat, sedan det af mig upplästa yttrandet af Justitiestatsministern Sparre fäldes, har icke något inträffat, som är af beskaffenhet, att man på grund deraf skulle kunna med skäl påstå, att inmutningsrätten längre behöfver bibehållas.

Af dess skäl anhåller jag vördsamt, att Kammaren måtte för sin del förklara, att den ifrågavarande paragrafen icke kan af Kammaren godkännas.

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Jag vill icke inlåta mig på tvistefrågan, huru inmutningsrätten bör ur rättslig synpunkt betraktas. Åsigterna i det fallet stå så skarpt emot hvarandra, att jag tror, att svårligen någon enighet derom kan vinnas. Det torde dock icke kunna förnekas, att, hvilken åsigt man än må hafva i frågan om hvem rätten till mineral af ålder i vårt land tillhört, så har åtminstone sedan Gustaf Vasas tid kronan ansetts såsom egare till mineralierna. Således har kronans rätt — regalrätten — varit erkänd för mer än 300 år sedan, och vidare har allt sedan 1723 eller i 160 år inmutningsrätten existerat. Kronans rätt först och inmutningsrätten sedan kan således sägas hafva åtminstone häfd för sig.

Men om jag således icke kan anse, att man ur rättslig synpunkt kan med fog framställa yrkande på, att inmutningsrätten skall försvinna, kan jag dock icke förneka, att inmutningsrättens utöfning i många hänseenden medför olägenheter för jordegaren, olägenheter, som, om än egentligen förknippade med stenkolsinmutningen, dock äfven vid andra inmutningar kunna vara ganska väsentliga, samt att denna rätt vidare föranleder till åtskilliga oegentliga och mer eller mindre egendomliga lagstadganden, och att det således skulle vara önskligt, om detta på jorden hvilande servitut hade kunnat redan nu borttagas, och olägenheterna således dermed försvinna. I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition, har jag redan antydt, att jag tror den tid skall komma, då inmutningsrätten kan borttagas i vårt land, och att således frågan om inmutningsrättens försvinnande kan betraktas endast såsom en tidsfråga. Då har återstått för Kongl. Maj:ts regering att tillse, huru vida denna tidpunkt redan nu är inne; för min del tror jag, att så icke är förhållandet. Jag vågar nemligen tro, att man icke bör vidtaga någon lagstiftningsåtgärd, som medför väsentliga rubbningar i bestående förhållanden och som inverkar på en af våra vigtigaste näringar, förr än den allmänna uppfattningen är temligen enig om ändringens behöflighet. Nå väl, då jag nu haft att se till, huru dermed sig förhåller, så har jag erhållit en enligt min åsigt fullt bestämmande ledning af det mottagande, som kom till del det förslag, till förordning om grufvor, som 1882 utarbetades i Civildepartementet

på uppdrag af då varande civilministern. Det förslaget var bygdt på grundsatsen om inmutningsrättens borttagande och erkännande af jordegares rätt att oinskränkt förfoga öfver alla mineralier på hans grund. Huru mottogs då detta förslag? Jag fäster mig nu icke vid detaljanmärkningarne, utan blott vid principen, hvarpå det hvilade. Den principen bestreds af rikets samtlige bergstjenstemän, med undantag af en, vidare af flertalet Konungens Befallningshafvande i sådana län, der verklig grufdrift idkas, och särskildt af Konungens Befallningshafvande i Vermlands och Örebro län, vid hvilkas omdöme i detta fall man är skyldig att fästa stort afseende. Den bestreds vidare af Kommerskollegii samtlige ledamöter, med undantag dock af dess ordförande, och vidare af tre utaf Högsta Domstolens ledamöter. Det sammankallades ett möte i Ludvika, der mer än 200 bergsbruksidkare, jordbrukare, ingeniörer och andra för frågan intresserade personer kommo tillstädes. Detta möte uttalade sig enhälligt för att inmutningsrätten skulle bibehållas. I detta uttalande instämde sedermera mer än 1,000 bergsbruksidkare från Vermlands, Vestmanlands, Örebro och Kopparbergs läns bergslag. Sedermera hafva till Kongl. Maj:t inkommit petitioner så väl mot som för inmutningsrätten; men det öfvervägande antalet uttalade sig *för* inmutningsrättens bibehållande. Undertecknarne äro att finna inom nästan alla Sveriges landsdelar. I dessa uttalanden framhålles på det bestämdaste, huru som inmutningsrätten under nuvarande förhållanden vore oundgängligt nödvändig för bergsnäringen, och huru som denna näring kämpar med förhållanden, under hvilka borttagandet af sådant skydd ingalunda kunde medgifvas.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Mot så pass bestämda och enstämmiga uttalanden var det naturligt, att Kongl. Maj:ts regering skulle rygga tillbaka för att föreslå afskaffandet af ett rättsinstitut, bestående sedan sekler, hvilket rättsinstitut just af idkarne af den näring, till hvars fromma det tillkommit, förklarats vara under närvarande förhållanden oundgängligt. Vid sådant förhållande hade Kongl. Maj:t icke annat att göra än att inslå på den väg, som Riksdagen sjelf anvisat genom sin år 1872 aflåtna skrifvelse, det vill säga, att med bibehållande af inmutningsrätten omarbeta 1855 års stadga i syfte att undanrödja de missbruk, som denna inmutningsrätt kunde medföra till men för så väl jordegare som bergsbruksidkare. Det är nemligen att noga märka, att Riksdagen aldrig begärt, att inmutningsrätten skulle borttagas annat än för stenkol, utan endast att 1855 års grufvestadga skulle omarbetas med inmutningsrättens bibehållande, men med förebyggande af dess missbruk.

Ser jag till, i hvad mån förslaget uppfyller dessa anspråk, så finner jag, i första rummet, att, då förslaget helt och hållet utesluter stenkolsinmutningen, så drabbas icke heller förslaget af flertalet af de anmärkningar, som framstälts mot inmutningsrätten, ty dessa anmärkningar hafva, som bekant, till större delen sin grund i det sätt, hvarpå anskaffandet af mutsedlar å stenkolsfyndigheter under vissa tider bedrifvits.

Genomgår jag nu förslaget, skall jag i få ord visa, i hvilka afseenden det innebär större säkerhet för jordegaren.

1 § utvisar, att föremålen för inmutning blifvit inskränkta, då de inmutningsbara mineralen blifvit bestämdt uppräknade och dervid sjö-

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

och myrmalmar blifvit undantagna; hvarjemte genom bestämmelsen, att endast »malmer» kunna blifva föremål för inmutning, och då med »malmer» förstås mineralfyndigheter, som förekomma i sådan qvantitet, att de kunna blifva föremål för teknisk användning, man har sökt undanrödja missbruk af inmutningsrätten, så att den icke må kunna användas för annat ändamål än grufdrift eller för åtkommande af icke-inmutningsbara mineral. Genom bestämmelserna i 2 § har man betagit inmutaren den honom hittills medgifna rättigheten att få följa en mineralfyndighet utom utmålets gränser och medgifvit jordegaren ovilkorlig rättighet att under alla förhållanden erhålla hälften i den af grufarbetet härflytande vinst genom grufvans upptagande på hans område. I 3 § har man utsträckt den skyddscirkel, som lagen drager omkring jordegarens bostad och öfriga byggnader. Genom bestämmelserna i 8 § har man, i stället för att nu inmutaren har åtminstone enligt landssed rättighet till alla mineral, som anträffas inom utmålet, vare sig de äro inmutningsbara eller icke, inskränkt denna hans rätt i fråga om icke inmutningsbara mineral derhän, att han deraf får använda endast hvad för grufdriftens ändamål behöfves. Då enligt nu gällande lag inmutaren har rättighet att anställa försöksarbete på, snart sagdt, huru stor utsträckning som helst, så är nu i 11 § hans rätt begränsad inom en cirkel af 100 meters radie från inmutningspunkten, motsvarande ungefärligen det utmål, som sedermera skall utläggas. I 13 § är jordegaren skyddad från att, utan att på förhand hafva en aning derom, blifva utsatt för grufegarens arbete, då här är stadgadt, att sådant först må ske 14 dagar efter tillsägelse. Vidare har han i samma paragraf fått ovilkorlig rättighet till säkerhet för ersättning. Denna säkerhet skall alltid ställas, oberoende af, huru vida jordegaren fordrar det eller icke. I 21 § har inmutaren fått sig ålagdt att inom, i regel, tre år söka utmål vid påföljd af inmutningsrättens förlust. Jordegaren är härigenom skyddad från att inmutaren skall kunna, till stort förfång för jordegaren, dröja dermed huru länge som helst.

Går jag till stadgandena om arbetsskyldigheten och om hvilostånd, hvilka varit de, som i den nu gällande förordningen mest gifvit anledning till anmärkningar, så finner jag, att den qvantitet arbete, som en inmutare skall prestera för att skydda grufvan, blifvit i allmänhet fördubbladt. Vidare har man genom bestämmelsen, att arbetet skall afse verkligt grufarbete, så mycket som möjligt sökt undanrödja de olägenheter, hvartill försvarsarbeten hittills gifvit anledning, i det att de, såsom Kammaren väl vet, oftast bedrifvits blott såsom spegelfäkteri. Vidare har man i jordegarens intresse stadgat inskränkning i längsta tiden för hvilostånd från 10 till högst 8 år, och att förlängning af hvilostånd icke får ega rum, med mindre än att jordegaren lemnar sitt tillstånd dertill. Med anledning af en anmärkning, som framställdes af en talare på gefleborgsbänken, ber jag att i förbigående få nämna, att jordegarens samtycke i detta afseende ansetts erforderligt af det skäl, att under hvilostånds tiden jordegaren icke får uppbära någon afgift, och att han derföre lider minskning i sin rätt, om denna tid utsträckes. Jag nämnde afgift. Detta är en till så väl grufegarens som jordegarens förmån införd nyhet i förslaget, afseende, att grufegaren skulle få rätt att, om han ville, i stället för försvarsarbete betala en afgift af 50

kronor för hvarje utmål, deraf hälften till kronan och hälften till jordegaren. Att kronan föreslagits till erhållande af halfva afgiften har haft sin grund dels deri, att kronan ju af ålder haft rätt till alla mineral, och dels deri, att i händelse inmutare och jordegare äro samma person, så skulle, om icke någon del af afgiften inginge till kronan, utan alltsammans tillfölle jordegare, en sådan inmutare-jordegare blifva fri från både arbetsskyldighet och afgift och således kunna vidtaga fältspärrning i huru stor skala som helst. Och hvad slutligen angår 48 § i förslaget, stadgas deri ovilkorligen, att, så snart en grufva sönas, så väl jordegareandelen som den till utmålet upplåtna mark genast skall utan ersättning återfalla till jordegaren. 1855 års grufvestadga har otydliga bestämmelser härom, och åtminstone under en viss tid efter sönandet har ny inmutare företrädesrätt framför jordegaren.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Jag tror således, att förslaget innehåller icke obetydliga fördelar för jordegaren. Då vidare de väsentligaste anmärkningar mot inmutningsrätten, som hittills blifvit framstälda, afse stenklosinmutningen, men förslaget uteslutit stenkol från inmutning, så drabba dessa anmärkningar icke det nu föreliggande förslaget. Och slutligen har jag erinrat, att enligt min uppfattning tidpunkten att borttaga inmutningsrätten för andra mineral än stenkol icke kan vara inne, så vida man icke skall tillfoga bergshandteringen ett afbräck, som den minst under närvarande förhållanden kan tåla. Hvad vinnes nu genom ett afslag? Ingalunda att man får bort inmutningsrätten, utan blott att 1855 års stadga kommer att fortfarande stå qvar, och jag tror mig våga påstå, att densamma för jordegaren är mindre förmånlig än detta förslag. Vid sådant förhållande, och då förslaget blifvit antaget i Andra Kammaren, hoppas jag, att det måtte röna samma öde här.

Hvad beträffar de detaljanmärkningar, som blifvit framstälda, torde jag sedermera vid de särskilda §§ få tillfälle upptaga dem till bemötande, derest sådant varder erforderligt.

Herr Bäckström: Huru vida här i landet funnits ett så kalladt kronans bergsregale, derpå vill jag icke inlåta mig. Men att det af ålder funnits inmutningsrätt, och att den erhållit gammal häfd, det kan icke bestridas, och att denna inmutningsrätt är både önskvärd, behöflig och nyttig, torde man väl icke heller kunna bestrida, om man tager i betraktande de handlingar, som finnas vidfogade Kongl. Maj:ts förslag till ny grufvestadga. Ett ytterligare bevis härpå torde man äfven kunna finna af det stora antal af den bergsbruksidkande befolkningen, som önskat, att denna rätt skulle stå qvar. Att den tillika varit ett verksamt medel att befordra nya upptäckter, det torde icke heller kunna bestridas. Det är visserligen ganska lätt att säga, att, om inmutningsrätten icke funnits, upptäckterna ändock skulle hafva varit lika stora, men det ena är ett faktum och det andra endast en förutsättning, och att nya upptäckter äro väl behöfliga, det inser hvar och en, som idkar bergsbruk och grufrörelse. Skogen växer för hvarje dag, men malmen växer icke, den blir allt mindre tillgänglig. Att inmutningsrätten kan vara förenad med obehag för jordegaren, det erkänner jag mycket villigt, och tänker man sig tillbaka till början af 1870-talet, så kunde man blifva tvehågsen om inmutningsrättens bibehållande var lämpligt,

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

ty då regnade mutsedlar i tusental, men den floden är nu öfver, och jag hoppas, att den aldrig måtte komma igen. Förkasta vi nu Kongl. Maj:ts förslag, så skulle följden blifva den, att vi få behålla 1855 års grufvestadga med dess brister, och kan man icke annat än erkänna, att det nya förslaget åtminstone för jordegaren är betydligt bättre och fördelaktigare än det gamla, om också det för grufegarne är mindre fördelaktigt, då det för dem blir betydligt kostsammare än förut att både bearbeta och försvara grufvorna. Jag anser emellertid det nya förslaget så pass godt för båda parterna, att jag finner det lämpligt böra antagas. Hvad jordegaren beträffar, kan det icke bortresoneras, att han på inmutarens bekostnad får sin mark undersökt, och behagar han äfven vara med om fyndet, sedan det väl är blottadt, så står det honom fritt. Hvad nu ersättningsfrågan beträffar, så vågar jag påstå, att om jordegaren låter tillämpa den hittills gällande grufvestadgan, behöfver han icke riskera att gå miste om ersättningen, ty inmutaren får icke sätta sig i besittning af en tumsbredd mark, innan nödig säkerhet är ställd för den skada, som jordegaren kan lida af inmutningen. Men jag erkänner äfven, att det finnes många jordegare, hvilka icke vidtagit detta försigtighetsmått och således blifvit utan ersättning. Men ingen klagan har åtminstone i bergslagen försports öfver bristande ersättning, utan det har varit från Skåne, der stenkolsinmutningen gifvit anledning till dessa klagomål.

Hvad angår Friherre Tamms anmärkningar mot vissa paragrafer i det föreliggande förslaget, hoppas jag få tillfälle, när dessa paragrafer blifva föredragne, att besvara dem, och jag förmodar dessutom, att Lag-Utskottets ärade ordförande fullständigare skall göra det. Men jag vill redan nu fästa mig vid ett yttrande af Friherre Tamm, då han å ena sidan sade, att vinstbegäret hos en jordegare, som hade malm på sin mark, skulle vara tillräckligt för att få densamma bearbetad, men å andra sidan betviflade, att vinstbegäret hos dem, som egde stenkolsfyndigheter i Skåne, skulle vara tillräckligt för att få dessa fyndigheter bearbetade, hvarföre inmutningsrätten i afseende på dem vore behöflig. Jag för min del vet icke något rimligt skäl till en sådan förmodan. Men hvad inmutningsrätten till stenkol beträffar, lemnar jag derhän, huru vida den kan vara så nödvändig; ty under det att inmutningen sker för att söka fynd å mineral, som i allmänhet förekomma så sparsamt, att man får leta efter dem snart sagdt med ljus och lykta, så är ett motsatt förhållande med stenkolen, emedan denna formation förekommer på vidsträckta och sammanhängande marker, hvaraf följer, att den, som är villig underkasta sig de uppoffringar, som öppnande af ett schakt kräfver, bestämdt på förhand vet att fynd anträffas.

Vidare var det ett hufvudfel, som Friherre Tamm anmärkte i det nya förslaget, nemligen föreskriften deri om de lodräta gränserna. Jag erkänner äfven, att det må vara en svårighet. Men säkert är, att derigenom skall en mängd i hög grad svårlösta processer förekommas, och såsom en motsvarande ersättning härför har Kongl. Maj:t föreslagit, att utmålen skulle blifva icke obetydligt förstorade.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, kan jag således icke annat än tillstyrka bifall till den föredragna paragrafen.

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

Grefve Strömfelt: Om jag nu kommer att yttra mig för bibehållande af inmutningsrätten, så ber jag herrarne vara förvissade, att jag icke gör detta med någon tanke på stenkolsindustrien här i riket. Jag borde egentligen hafva börjat med att tacka den andre talaren för all den omvårdnad, han tycktes lägga i dagen för stenkolsmineralet; men jag tyckte mig finna, att det endast var en käpphäst han red för att med den få omkull inmutningsrätten i allmänhet.

Det kan må hända icke väntas af en ledamot i ett Utskott, att han skall försvara alla de anmärkningar, som af flere talare redan blifvit framstälda vid granskningen af detta stora lagförslag, men några skall jag likväl be att få upptaga. Den förste ärade talaren sade, att kronan endast behållit sin rätt öfver mineral på kronans jord, som han hoppades äfven der snart skulle försvinna. Jag ber få svara honom, att kronan har *under vissa vilkor öfverlåtit* sin rätt till alla mineralier i Sverige på alla Sveriges invånare, således äfven å kronjord. Den andre talaren sade, att inmutningsrätten icke vore behöflig, ty den fans icke före år 1723. Detta är ett misstag, men jag skall närmare bemöta detta påstående i det följande. Han frågade vidare, hvarföre, enligt 41 §, ena hälften af den afgift, som grufegare skall betala i stället för försvarsarbete, skulle tillfalla kronan, som aldrig haft någon regalrätt, samt hvarföre jordegaren skulle få den andra hälften. Den förra frågan skall jag också besvara i det följande. Med afseende på den senare vill jag erinra, att ett medgifvande i sådan rigtning redan gjordes i 1649 års förordning af den 6 Juli, der det står i § 13: »och på thet »hvar och en må vara kunnigt, huru med the Jernstrecken hållas skall, »som nys äro eller ock blifva uppfunne; så skall then, som et nyt »jernstreck uppfinner, thet icke behålla för sitt eget, utan först bekomma »sin del theruti; thernäst then, som ägorna tilhörer, therpå strecket be»lägit är och sedan hvem som gifver cronan thes tiondejern theraf» etc.

Ifrågavarande bestämmelse i 41 § angående jordegares andel är således endast ett utvecklande af hvad som förut varit stadgadt i våra författningar. Sedermera frågades, hvarföre eganderätten skulle vika för enskildes intresse. Eganderätt till mineral tror jag icke att jordgaren har eller haft, ehuru man på senare decennier *försökt* att bevisa det.

Här fins vid Utskottets utlåtande bifogad en reservation, som jag nu skall behandla, och derigenom besvara förut framstälda frågor och anmärkningar. Den är författad af en rättslärd ledamot i Lag-Utskottet, en f. d. juridisk embetsman, och de skäl, han i denna reservation uttalat, vare sig för afslag af eller inskränkning i föreliggande förslag, grunda sig på en del åsigter, som väl äro temligen allmänt utbredda — detta har blifvit ganska rigtigt bestyrkt af diskussionen i afton — men som, enligt mitt förmenande, icke ega giltighet. Jag ber att få läsa upp några punkter ur denna reservation:

»Det är nogsamt kändt, att inga regalrätter och således ej heller »något bergsregale funnits i Sverige. Väl är det sant, att Sveriges »konungar under 16:de seklet, på inrådan af tyska i deras tjenst an»stälde embetsmän, sökt att efter tyskt mönster på administrativ väg »införa en sådan regalrätt, och att samma försök af enahanda orsak och

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

»på liknande sätt upprepades i 17:de seklet, men det enda medel att under »denna tid bereda laga helgd åt ett dylikt anspråk, nemligen svenska fol-»kets bifall på allmän riksdag, har ej ens blifvit försökt eller i fråga satt.

»Den nu hos oss gällande inmutningsrätten hvilar således icke såsom i Tyskland och Österrike på någon regalrätt.

»Ehuru det icke tillkommer mig att ingå i någon kritik af förslagets detaljer, kan jag dock ej med tystnad förbigå det nya stadgande i § 41, som bjuder, att kronan skall erhålla hälften af den årsafgift, som inmutare får betala i stället för arbetsskyldighet. Man kan svårligen till stöd för detta lagbud åberopa annan grund, än att kronan har någon slags rätt till den malm, som jorden gömmer under enskild jordegares mark. Godkännes förslaget i denna del, hafva således 19:de seklets lagstiftare infört bergsregalet i allmän lag».

Här bestrider således reservanten tydligt och bestämdt, att bergsregalet någonsin funnits i Sverige, dermed, att det aldrig skulle hafva blifvit af svenska riksdagen erkändt. Lika så bestrider han inmutningsrättens befogenhet på det skäl, att den icke här såsom i Tyskland och Österrike hvilar på någon regalrätt. Kan det nu visas, att dessa hans påståenden, som synas utgöra kärnan i hans reservation, äro origtiga premisser, så torde deraf följa, att hans reservation förlorat den väsentligaste delen af sin betydelse. Kan det visas, att rikets ständer hafva bifallit, bekräftat eller erkänt bergsregalet, så följer af hela hans räsonnement i den nyss upplästa reservationen, att äfven *han* erkänner detta bergsregales tillvaro, ty det har då vunnit, hvad han kallar, »laga helgd», samt att inmutningsrätt, derpå grundad, har varit och är befogad.

Bergsregalet utvecklades under sextonde eller till och med femtonde århundradet, men framträdde först under Gustaf I fullt tydligt. Gustaf I utgaf den 27 Mars 1551 ett Kongl. bref, i korthet så lydande: »Så efter uti Sveriges lag uttryckt är desslikes alla framlidne Konungars, »Fustars och Herrars privilegier klarligen förmält att all malmberg i »Sverige lyda till Sveriges krona och icke till några bergsmäns- eller »bondehemman, derföre vilje vi icke efterlåta att några bergsmän eller »bönder skola hägna under sig föreskrifna våre och kronones jernberg, »utan att bergsbrukningen skall vara frit och öppen, så väl för fattige »som rike, och att alle obehindrade kronans jernberg bruka skola, »som oss och kronan deraf så mycken skatt och rättighet gifva vele, »som de med vår bergsfogde öfverenskomma kunne».

Detta bref, hvari bergsregalet tydligen är uttaladt, finnes förvaradt i riksregistraturet, der jag läst detsamma. År 1560 den 1 Juli beseglade konungen sitt testamente; som detta upptager 22 sidor, torde jag icke behöfva uppläsa det?! I detta testamente bestämdes, att Hertig Carl skulle såsom hertigdöme erhålla större delen af Södermanland och Nerike, Vermland, Tuhundra och Snäfrings härad i Vestmanland, fyra socknar i Vassbo samt *funne och ofunne bergverk*. Dagen förut eller den 30 Juni 1560 blef detta långa testamente i sin helhet upplästt inför Sveriges då församlade Riksens Ständer samt af dem bekräftadt och besvuret. Här har således Sveriges Riksdag bekräftat bergsregalet, åtminstone i Vermland, Södermanland, Nerike och delar af Vestmanland. När Hertig Carl sedermera blef konung Carl IX,

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

återgingo bergverken och fyndigheterna till kronan. År 1649 den 6 Juli utkom en Kongl. förordning angående bergsbruket. Dess 4 § lyder i början sålunda: »Efter man förnimmer att en del af bergsmännen »och eljest andre, vele tilägna sig sjelfva Grufvorna, som the bruka, »at höra them till likasom theras arfvegods: therföre på thet sådan me»ning icke vidare må hos them inrita, skall för then skul härmed vara »hvar och en kunnigt, at alle Grufvor af hvad slags Malm och Metal »the helst äro skola reknas och hållas för Cronones Regalverk».

Här är således regalrätten tydligen utsagd. Några år derefter bekräftade Riksdagen denna regalrätt på det mest otvetydiga sätt genom sitt beslut den 3 Januari 1683, hvilket jag här håller i min hand och anhåller att delvis få läsa upp: «Vi efterskrifne Kongl. Maj:ts Råd och »samtlige Ständer, Grefvar, Friherrar, Biskopar, Ridderskap och Adel, »Presterskap, Krigsbefäl, Borgerskap och Menige Allmoge», etc. etc. »Oss är vordet föreställdt och hvad vi eljest befunnit lända till Kongl. »Maj:ts och Rikets välstånd på det flitigaste hos oss välment hafve öfver»lagt och med hvarandra omsider enhälligen deruti förafskedat och »beslutat på sätt och vis som följer:» etc etc. 13 §: Så är det och »belefvadt, att den frälseman, som uti sin frälse-grufva låter bryta malm »och sjelf blåsa till tackjern efter Ridd. och Adelns *Privilegiers* 25 »punkt allenast 30:de delen till Kongl. Maj:t och Kronan af sådan till»verkning men den som köper och tillhandlar sig malm af andre, hvar »tionde Skeppund af sin blåsning och tillverkning gifver, ehvad han »är frälseman eller ej; eftersom och emedan alle grufvor skattas för »*Regale* och derför efter *Privilegiernas* innehåll frälseman utaf det som »han sjelf aflar den 30:de delen bör gifva till vederkänslo, ty bör ock »den som masugnen bygt hafver och inga Grufvor sjelf eger, intet »kunna skydda sig under samma vilkor. Och ehuruväl Frälses hamrar »i förmågo af *Privilegierna* här till dags icke hafva gifvit någon afgift »till Kongl. Maj:t, så hafver Ridd. och Adeln likväl nu dertill sam»tyckt, att härefter uti alla tider frälsehamrar af tillverkningen en half »del gifva skola, emot det att Kongl. Maj:t kan förmå andre ofrälsemän »att gifva af deras tillverkning. I lika måtto är» etc. etc.

Här hafva alltså Rikets Ständer sagt, *att alla grufvor skattas för regale,* och uttrycket »skattas för» betydde, som herrarne samtlige veta, den tiden *anses för.* Ridderskapet och adeln åtog sig således *på grund af bergsregalet* en ny skatt för sina frälsehamrar att utgå för all framtid. Således har, efter reservantens eget resonnement och bevisföring, bergsregalet verkligen funnits i flera århundraden och varit lagligen erkändt. Felet torde ligga deri, att han vid sina historiska forskningar kommit att förbise dessa källor. Det är då endast ett tomt tal att säga, att, om Riksdagen antager 41 § i föreliggande förslag, det är 19:de århundradets lagstiftare, som hafva infört bergsregalet i allmän lag.

Vidare säger reservanten, att »inmutningsrätten har sin grund i ett af »tidsomständigheterna föranledt försök af Sveriges regering år 1723 »att efter den förödelse, som Carl den 12:tes krig åstadkom, söka genom »konstladt medel, eller ett privilegium, upphjelpa och understödja bergs»handteringen». Derefter fortfor han: »Förordningen den 27 Augusti 1723 säger ock uttryckligen i 5:te punkten: att ehvem som angåfve något dugelikt metallstreck eller mineralart skulle, *utom den vanliga*

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

»*hittelönen undfå, om något ständigt verk deraf blefve, vidare en an-*»*ständig vedergällning i sölf eller penningar, samt tillstånd att partici-*»*pera i verket till* $^1/_4$ — — — *och kan uppfinnaren, om han ej förmår* »*draga kostnaden, sälja sin andel till jordegaren, eller, om han ej vill,* »*till participanterne*».

»Sådan är nu grunden och upphofvet till vår så kallade inmut-»ningsrätt. Den hvilar så godt sig göra låter på den i vår lagstiftning »väl kända hittelönen, och är endast en utsträckning eller förstärkning »deraf».

Detsamma hafva vi hört några föregående talare äfven påstå. Men om den ärade reservanten hade läst 1723 års förordning i sin helhet, så skulle han väl hafva funnit, hvad orsaken var till denna förordnings uppkomst. Orsaken var nemligen den, att man här i riket började känna sig orolig öfver, att man skulle, på grund af bergsregalet, nödgas gå ifrån sina hemman. Inledningen till 1723 års förordning åberopar föregående bergsförfattningar under 1600-talet enkanneligen af åren 1649 och 1673 och säger, att förordningen utgör en »konfirmation» af dessa och »flera» i detta mål utgångna privilegier och förordnin gar, samt att den afser »dem samma ytterligare att förklara och med än flera förmåner att tillöka på efterföljande sätt:» 5:te punkten i 1723 års förordning innehåller med ett undantag, nemligen att upptäckare af af malmstreck, utöfver »hittelön» äfven skulle få en »anständig och vacker vedergällning i sölf eller penningar», der något beständigt verk sedan deraf blef, nästan detsamma som 13 § i 1649 års författning, likasom en del af innehållet i de föregående punkterna af 1723 års förordning återfinnes i 1637 års förordnings 5:te punkt. I stället för att säga, att inmutningsrätten har sin grund i 1723 års förordning, har man således större skäl att påstå, att den har sin grund i 1649 års förordning. Men om man vill göra sig reda för hvad inmutningsrätten innefattar, så tror jag att man skall finna, att den till och med funnits långt före denna tid. Komitén säger, att med inmutningsrätten måste förstås »den hvar man förunnade frihet att utan afseende på egande-»rätten till grunden uppsöka och förvärfva vissa mineral». Denna rätt har blifvit under alla tider, som den funnits, meddelad på vissa vilkor. Till dessa vilkor har städse hört tillstånd, och tillståndsbevis har kallats »mutsedel» i olikhet med det tillståndsbevis, som man får genom koncession. Mutsedel och inmutningsrätt stå således i intimt förhållande till hvarandra. Den 3 November 1637 utfärdade förmyndaregeringen en förordning, undertecknad Gabriel Oxenstjerna Gustafsson. S. R. Drotz, Jacob de la Gardie S. R. Marsk, Clas Flemming i R. Amiralens ställe, Axel Oxenstjerna S. R. Cantzler och Gabriel Oxenstjerna Friherre till Mörby och Lindholm, S. R. Skattmästare. Denna förordning säger: »Vi Christina »etc. — — — »Vele förthenskul I, förmedelst »thetta öppne Patents kraft, hafva *auctoriserat* och i fulkomlig Ful-»makt gifvit Vår och Riksens *statuerade*, nu varande så och tillkom-»mande Bergsämbete, allom them som efter underskrifvit *Dato*, något »nytt metal- eller mineralisk streck, ehvad namn thet ock hafva kan, »öfverkomma, och sedan för sig och sina arfvingar upptaga och fortsätta »vele, the vare sig In- eller Utländske, Andelige eller Verldslige, Adel »eller Oadel, ingen undantagen, som inom Riksens gränser bor, eller

»sig härefter nedersätta, bygga bo och här sin näring söka vill, sex »års frihet ther uppå at gifva och bebrefva; Ther med sålunda hållas »skal, nemligen at the samme sig först hos then näste Bergmästaren »skola angifva, sådant theras uppsåt förnimma låta, och tillstånd eller »mutsedel (som man then kalla plägar) fordra. Sedan» etc etc.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Alltså uppräknar 1637 års, den 3 November utkomna författning alla vilkoren för inmutning. Inmutaren skulle anmäla sig hos bergmästaren och uttaga bevis, som då kallades »mutsedel», hvarjemte anmärkes, att denna benämning *funnits förut*. Går man nu tillbaka i tiden till 1551 års Kongl. bref, af den 27 Mars, så står äfven der, att all bergshandtering skulle vara fri för svenska folket, *för alla dem, som vilja anmäla sig hos bergmästaren* och öfverenskomma om en viss afgift till kronan. Det finnes äfven en förordning af den 23 Januari 1581 för Vermland, der det heter, att eho det helst var af bergsmännen, som sådana berg uppfinna kunde, skulle han fritt få bruka dem, allenast han gaf kronan tiondedelen.

Man må *tycka* om inmutningsrätten hvad man vill, men att, på sätt reservanten och här några föregående talare försökt, bortresonera dess tillvaro och grund i allmän svensk lag, det går icke med lagsamling och riksdagsbeslut i hand.

Reservanten säger slutligen, att han icke tror, att inmutningsrätten skall kunna ega bestånd vid sidan af två vigtiga förordningar, nemligen skiftesstadgan och förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring. Jag vill svara honom, att, om dessa båda förordningar hafva bestått ett halft sekel bredvid inmutningsrätten, torde det också vara gifvet, att de fortfarande skola kunna bestå bredvid inmutningsrätten, sedan den genom ny stadga blifvit inskränkt.

Det bör icke, åtminstone för en stor del af herrarne, vara obekant den betryckta ställning, i hvilken vårt lands näringar befinna sig. Modernäringens tillstånd kan man erfara genom de snart sagdt hvarje vecka i tidningarne förekommande underrättelser om att idkare af densamma för sin existens hafva begått handlingar, för hvilka de blifvit stälda inför brottmålsdomstol. Om nu flertalet af en annan närings idkare tro, att för deras handterings fortkomst och bestånd inmutningsrätten verkligen är behöflig, så kan jag icke föreställa mig, att svenska Riksdagen och allra minst Första Kammaren skulle vilja göra ett uttalande eller fatta ett beslut, som möjligen skulle bidraga till upphäfvande af denna inmutningsrätt.

Det är klart, att, när ett lagförslag om 73 § föreligger till behandling, icke hvarje paragrafs innehåll kan vara tillfredsställande för hvar och en af en riksförsamlings ledamöter. Äfven jag har haft några anmärkningar emot det föreliggande förslaget, hvilka jag nu vill till protokollet angifva. De gälla hufvudsakligen 12, 42 och 44 §§. Enligt min uppfattning var 13 § i 1855 års grufvestadga bättre derutinnan att, när en inmutare skulle börja sitt arbete, och tvist uppkom mellan honom och jordegaren om ersättning för mark, denna tvist afgjordes och beloppet bestämdes af expropriationsnämnd. I det föreliggande förslagets 12 § skall detta ske på den vanliga långsamma och dyra processvägen. När en person skall utföra ett dyrbart arbete, ligger det största vigt uppå att fråga om ersättningsbelopp blir hastigt afgjord,

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

mindre vigt på om sättet, hvarigenom denna fråga afgöres, skulle falla sig något dyrare.

Mot 42 och 44 §§ har jag haft den anmärknin gen att, sedan i § 41 blifvit stadgadt, att försvarsarbete får ersättas med en riml ig afgift, som utgår för hvarje utmål, alla skäl, hvarför hvilostånd sku lle medgifvas, i och med detsamma hafva försvunnit. Dessa anmä rkningar uttalade jag i Lag-Utskottet, men de vunno intet understöd, och jag har icke ansett dem vara af den vigt, att de borde föranleda någon reservation.

Jag yrkar bifall till den nu föredragna första punkten.

Herr Friherre von Essen, Fredrik: Det är sannerligen med mycken tvekan jag uppträder i denna fråga, då det är kändt, att endast ett fåtal af Kammarens ledamöter kunna vara intresserade af densamma, och jag derföre knappast vågar missbruka Kammarens tålamod med att yttra mig deri, allra helst som jag vet, att flere andra i frågan intresserade likaledes ämna uppträda och sätta Kammarens tålamod ytterligare på prof. Men då jag har en särskild mening, som icke delas af många, må det ursäktas mig, om jag uppehåller tiden med att i denna synnerligen vigtiga fråga söka utveckla densamma.

Den siste talaren har hufvudsakligen sysselsatt sig med frågan, huru vida inmutningsrätten vore att anse såsom ett kronans regale eller icke. Det är en fråga, som äfven inför de skarpsinnigaste jurister varit och är tvistig. Flertalet af de jurister, som hafva sysselsatt sig med lösningen af densamma, hafva dock haft en motsatt åsigt mot den siste talaren. Det skulle mycket förvåna mig, om de justitieråd, hvilka kommit till en sådan motsatt uppfattning, icke haft kännedom om de författningar, som den siste talaren åberopat, och om icke de tvärtom funnit, att dessa egendomliga dokument icke vore att tillmäta den betydenhet, som talaren ville gifva dem. Jag, såsom icke varande jurist, kan icke föreställa mig annat, än att det är Kammarens, så att säga, bästa råd att i detta fall hafva auktoritetstro och fästa sig mera vid sådane mäns uppfattning, till hvilkas kunskaper och sakkännedom vi kunna sätta obetingadt förtroende; och jag skulle förmoda, att Högsta Domstolens ledamöter intaga en sådan ställning, att de kunna utgöra en auktoritet för Kammaren i denna fråga. Vid sådant förhållande tillåter jag mig att äfven å min sida anföra några synpunkter, från hvilka ledamöter i Högsta Domstolen betraktat den föreliggande frågan.

Det är kändt, att Riksdagens år 1872 aflåtna skrifvelse var affattad på sådant sätt, att Högsta Domstolens ledamöter äfvensom Kongl. Maj:t icke deraf kunde finna annat, än att Riksdagen önskade en omarbetning af 1855 års stadga, och att inmutningsrätten för stenkol skulle borttagas. Detta Riksdagens beslut tillkom, trots protester från några få jordegare, som voro intresserade af ett motsatt förhållande; men det öfvervägande stora intresset tog naturligtvis väldet, och derföre har detta Riksdagens beslut fått den form jag nämnde. Det är ju klart, att det icke betyder mycket, hvad de verkligt intresserade i saken önska, när de äro representerade af ett fåtal och icke kunna göra sina åsigter gällande, alldenstund Riksdagen beslutar det, som majoriteten hyllar, och hvad majoriteten hyllar alltid måste anses vara

det, som gillas i landet, äfven om händelsevis den undertryckta meningen skulle hafva rätten på sin sida.

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

Emellertid förelåg icke detta ämne för regeringen och dess Högsta Domstol. Ledamöterne i den sistnämnda hade icke att yttra sig öfver den saken, efter som Riksdagen aldrig begärt det. Eljest skulle deras yttranden hafva utfallit annorlunda, än som skett, hvilket tydligt markerats af Justitieråden *von Hofsten, Huss* och *Wedberg*, hvilka förklarat »att hvad anginge den dels af en ledamot inom komitén, dels inom Kommerskollegium vid förslagets granskning väckta fråga om inmutningsrättens upphäfvande åtminstone hvad beträffade enskildes jord, i hvilket afseende Riksdagen i den underdåniga skrifvelse, som föranledt nu förevarande lagstiftningsarbete, ej framstält annan önskan, än att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru vida inmutningsrätten i fråga om stenkol måtte kunna alldeles upphäfvas eller så begränsas, att garantier uppställdes emot missbruk deraf till men för jordbrukare eller jordegare, justitieråden väl, då frågan betraktades uteslutande från rättslig synpunkt, ansågo det vara synnerligen önskvärdt, om inmutningsrätten, såsom innefattande ett mot grunderna för vår lagstiftning angående eganderätt till fast egendom stridande, med väsentliga olägenheter för jordegaren förenadt och ofta till förvecklingar af mångfaldigt slag ledande intrång i den enskildes af lagen eljest erkända fria dispositionsrätt öfver jorden, kunde blifva helt och hållet ur vår lag borttagen; men att, då vid frågans bedömande hänsyn jemväl måste egnas åt dess statsekonomiska sida, justitieråden ej tilltrodde sig att emot de skäl, som blifvit af komiténs fleste ledamöter och andre, som i anledning af förslaget sig yttrat, anförda för inmutningsrätts bibehållande, nu föreslå dess borttagande vare sig i allmänhet eller särskildt beträffande stenkol, helst det torde kunna antagas, att genom de i förslaget intagna nya stadganden, afseende att förebygga missbruk af nämnda rätt, äfven med de förändringar, hvilka justitieråden vid förslagets granskning ansågo sig böra tillstyrka, anledning till klagan från jordegarens sida skulle blifva i väsentlig mån undanröjd».

Det var deras åsigt. Men då nu Riksdagen icke påyrkat detta utan endast begärt borttagande af inmutningsrätten för stenkol, så hade de endast att yttra sig om denna stadga i öfrigt. Justitierådet *Östergren* hade en med dessa motsatt åsigt och sökte förfäkta samma mening som den siste talaren. Deremot yttrade Justitierådet *Svedelius:* »Men om inmutningen ej vidare kan från nyttans synpunkt försvaras, kan den så mycket mindre från någon rättsgrundsats härledas. I vårt land har den icke sin grund uti någon från eganderätten till jorden åtskild eganderätt till de mineral, som i jorden finnas, utan den är allenast ett för nyttans skull godkändt intrång i den enskildes eganderätt. Att i det borgerliga samhället någon oinskränkt eganderätt ej kan finnas, ligger i sakens natur. Sålunda måste den enskildes rätt vika, då allmänt behof tvingar. Förhållandet till grannar medför likaledes uti eganderätten en mängd inskränkningar, på det att hvar och en må kunna af sin egendom draga bästa fördel. Helt annat är det intrång, som inmutningen åstadkommer. Derigenom öppnas tillfälle för den förstkommande, hvem han vara må, att genom uttagande af

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

en mutsedel förvärfva sig rättighet att från annans mark borttaga och sig tillgodogöra der befintliga mineral».

Justitierådet *Lindhagen* yttrade sig, bland annat, sålunda: »Det bör således fordras ytterst vigtiga statsekonomiska skäl för att kunna, i strid mot lagstiftningens grunder i öfrigt, bibehålla inmutningsrätten; och det vore för en lycklig lösning i hög grad önskligt, att denna fråga ensamt för sig underkastades den mest omsorgsfulla och opartiska utredning och pröfning, innan något vidare göres för grufvestadgans omarbetning, och det så mycket hellre, som grufvestadgans lydelse och omfång blifva helt annorlunda vid den ena eller andra utgången af hufvudfrågan».

Jag frågar: när sådana yttranden föreligga från Högsta Domstolen, kan det då vara möjligt, att någon ledamot i Kammaren kan bilda sig ett omdöme om den juridiska sidan af saken på grund af de enskilda åsigter, som här kunna framställas? Jag för min del tillåter mig icke någon motbevisning, ty för mig är det nog att se hvad här blifvit uttaladt.

Då det således är fråga om att antaga en ny grundsats, kan jag icke finna annat, än att Justitierådet *Lindhagen* har fullkomligt rätt, då han anser, att denna, den vigtigaste frågan, måste först blifva utredd. Det var också min mening, att en framställning härom borde hafva influtit i den skrifvelse, som Riksdagen aflät år 1872, men denna min mening stannade i minoriteten och kunde icke göra sig gällande. Emellertid är detta nu en fråga, som jag ber att få lemna å sido, huru vida det kan vara juridiskt rätt att inskränka jordegarens rättighet att förfoga öfver sin jord eller berget under dess yta.

Dernäst kommer den vigtiga frågan, huru vida inmutningsrätten kan vara så gagnande och nödvändig för det allmänna, att den enskilda eganderätten för den skull bör inskränkas genom stadganden, liknande dem, som förekomma i expropriationslagen. För min del kan jag omöjligt finna detta. Den andre talaren i ordningen har, likasom den förste, betonat, att det endast är en sammanfattning af flera enskilda intressen, som här behöfver tillgodoses. Dessa flera enskilda intressen vill jag icke bestrida; men jag vill å andra sidan icke heller för deras skull uppoffra det allmännas intresse. Hvad det allmännas intresse beträffar, skulle det bestå deruti, att jernhandteringen vore för vårt land en så vigtig näringsgren, att den måste, för att icke drifvas med allt för stor förlust, fortfarande få bibehålla inmutningsrätten oinskränkt. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att här icke är frågan om, att jernhandteringen skulle helt och hållet upphöra, utan blott att den skulle komma att i någon mån inskränkas, derest grufegare icke finge tillfälle att bryta malm på andras egoområde. Det är en känd sak, att malmtillgången i vårt land är vida öfvervägande den koltillgång, som kan erbjudas för blåsning af all denna malm. Det börjar att för hvarje bruksegare blifva allt mera svårt att få debet och kredit att gå i hop, för så vidt skogen dervid skall få ett något så när antagligt pris genom att användas till kolning. Det torde icke kunna jäfvas af någon bruksegare, om jag påstår, att skogen, genom att användas till tackjernsblåsning och stångjernstillverkning, i allmänhet icke betalas mer än med 2 eller 3 öre per kubikfot. Bättre resultat lemnar

icke detta sätt att afverka skog, och jag tror icke att någon bruksegare, som bor norr om Mälaren, kan lyckas uppnå något gynsammare.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Om man då beräknar ett sådant pris och vet, att endast tackjernstillverkningen har under år 1882 utgjort 9 millioner centner i rundt tal, det vill säga ungefär detsamma, som enligt statistiska beräkningar blifvit blåst under de senaste tio åren, så skulle dertill åtgå 18 millioner tunnor kol, hvilket gör 1,500,000 läster, motsvarande ungefär 1,500,000 kubikfamnar skog, hvilket återigen gör 150 millioner kubikfot. Det är icke någon obetydlig skogsqvantitet, som sålunda användes endast för tackjernsblåsning; sedan tillkommer nästan samma belopp för stångjernstillverkningen, ehuru detta är ganska svårt att beräkna, emedan mycket stångjern tillverkas utan träkol. Men när man tänker på, huru mycket skog, som användes till så lågt pris, så måste man finna, att, om jernhandteringen icke blefve lika stor som nu, så vore detta en nationalvinst; skogen kunde då få stå och växa och användas till andra ändamål, till sågtimmer, sparrar eller ved, och den komme på det sättet att afkasta mera. Det är således icke ett allmännyttigt ändamål att befordra en större tackjernstillverkning, än som nu bedrifves, det är icke någon fördel att på konstladt sätt framkalla malmbrytning i större skala, än naturligt är. Man häpnar för de oerhörda siffror, som omtalas i fråga om träexporten från Norrland, men detta är en försvinnande liten del mot hvad som kolas upp och betalas med endast 3 öre. Tillverkade man i stället sparrar, så skulle man få mycket högre pris, men sådana förbjuder man att föra ut, under det kolning medgifves i hela landet. Nu säger mängden, att detta är till allmän fördel. Detta är ett eget sätt att resonera. Det synes mig i öfrigt, som om jernhandteringen i landet skulle vinna på, om den blefve inskränkt, äfven i annat afseende, än att den finge högre pris på skogen. Jag vill nämna, att behofvet af träkolstackjern är icke synnerligen stort i utlandet, och, som vi känna, har det minskats allt mer och mer. Följaktligen har också priset på detta jern sjunkit, och säkert är, att bästa sättet att vinna ett högre pris skulle vara, om icke denna qvantitet, som hvarje år fyller den utländska marknaden, blefve så stor. Jag tillåter mig här tala om saker, som för bruksegare äro klara, men det kan finnas många af de öfriga ledamöterna i denna Kammare, som kanske komma att besinna åtskilliga synpunkter i denna fråga, som de förut icke betänkt.

När jag nu hyser den meningen, att det icke kan vara till någon verklig nytta för vårt land, att jerntillverkningen drifves i för stor skala, och då jag icke kan finna det förenligt med någon rättsgrund att göra det intrång i eganderätten, som inmutningsrätten medför, så är det naturligt, att jag icke kan vara med om att lemna min röst till den nu föreslagna omarbetade grufvestadgan. Men hvarföre, frågar man, den är ju vida bättre för jordegaren än den förra stadgan. Det måste jag medgifva, i vissa punkter är den verkligen bättre; men frågan är den, huru vida, om man önskar en reform, det icke är lämpligare att bibehålla det gamla, mera tryckande tillståndet och uthärda dermed tills vidare än att få en ny grufvestadga, som gör tillståndet sådant; att man må hända kan fortsätta dermed och att behofvet af förändring blir mindre känbart. Olägenheterna af det nuvarande tillståndet, det

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

vill jag öppet förklara, äro större än mången tänker. Jag har någon erfarenhet deraf sedan den tid, då det var en verklig sjukdom att leta efter grufvor i vårt land. Detta tillstånd varade några år, man skickade till och med »grufveletare» från Tyskland, och denna sjukdom kostade många ganska betydligt.

Jag har talat fullkomligt som part i denna sak, det fördöljer jag alls icke, men jag har endast sökt upplysa Kammaren om, hvilka olägenheter jag känner, och dessa upplysningar äro icke ämnade åt andra ledamöter, än som möjligen äro obekanta med förhållandena, och jag anser, att de, som hafva intresse i saken, ock böra få göra sin mening hörd.

Jag skall icke ingå i detaljfrågorna, utan anhåller, i likhet med Friherre Tamm, om proposition på afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Ekman, Carl: Jag vill icke inlåta mig på några undersökningar om den juridiska rätten för bibehållande af inmutningsrätten, utan vill i denna fråga, likasom i allmänhet, när jag skall afgifva min röst i afseende på lagfrågor, taga den så praktiskt som möjligt. Den juridiska undersökningen tillhör helt andra personer, än flertalet af Kammarens ledamöter, och derföre finnes också alltid vid behandlingen af sådana frågor, som den föreliggande, en förberedande utredning till vår handledning vid ärendets afgörande. Jag vill således endast fästa mig vid hvad som förut inom riksdagen förekommit och den mening, som är inom landet rådande. Jag ber då först få erinra, att, när denna fråga först kom till behandling, var flertalet af Riksdagens ledamöter af den åsigt, att tidpunkten ännu icke var inne för afskaffande af den så kallade gamla inmutningsrätten, och derföre inskränkte sig Riksdagens framställning till Kongl. Maj:t till en anhållan derom, att grufvestadgan måtte blifva så omarbetad, att de missbruk och de svåra olägenheter, som hade uppkommit vid tillämpningen af den gamla grufvestadgan och som tillskyndat jordegarne stora obehag, måtte genom nya bestämmelser blifva undanröjda. Det var helt naturligt, att de personer, som vid detta tillfälle voro af annan åsigt, men som stannade i minoriteten, skulle, såsom det alltid händer, när man icke kan göra sin åsigt gällande, finna sig missnöjda, och det förvånar mig icke alls, att dessa personer nu försöka att, om möjligt, göra den mening, som de vid föregående tillfälle hade, men som de då fingo underordna majoriteten, så vidt ske kan, gällande. Men hvad som förvånar mig är att få höra sådana skäl andragas till stöd för afslag å den föredragna punkten, som af den siste talaren blifvit anförda. Vi hafva i allmänhet, vi, som sysselsätta oss med bruksrörelse, med glädje helsat afskaffandet af alla privilegier, af alla de begränsningar i tillverkningen, som under gamla tider gifvits, och om vi vilja närmare undersöka hvad som i väsendtligaste mån bidragit att bringa bergshandteringen till dess nuvarande ståndpunkt, så är det just frigifvandet af denna handtering. Det är icke heller vanligt, åtminstone icke i denna Kammare, att man såsom skäl för ett afslag å en lagförbättring anför, att man vill göra tillståndet så odrägligt som möjligt, för att derigenom försöka, om man icke skall få sin vilja fram. Det har af alla blifvit erkändt, att det förslag till ny grufvestadga, som nu

föreligger, innehåller i många delar högst väsentliga förbättringar emot den nu gällande 1855 års grufvestadga, och då Riksdagen icke har begärt något annat än en omarbetning af denna grufvestadga; då opinionsyttringar från de delar af landet, der man i synnerhet måste vara i tillfälle att praktiskt bedöma fördelarne eller olägenheterna af inmutningsrättens bibehållande, hafva till öfvervägande antal uttryckt den önskan, att inmutningsrätten måtte blifva bibehållen; när slutligen detta förslag till ny grufvestadga utan votering blifvit af Andra Kammaren bifallet; så tror jag, för min del, att Första Kammaren handlade icke rätt, om Kammaren afsloge detsamma.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Den förste talaren, som här i dag uppträdt och som, med den samvetsgrannhet, som utmärker allt hans arbete, kanske mer än någon annan har studerat frågan om fördelarne eller olägenheterna af inmutningsrättens bibehållande, och vid dessa undersökningar trott sig komma till den åsigt, att det vore lämpligast om inmutningsrätten upphörde, han har likväl sagt, att han undrade icke på att detta förslag framkommit, emedan han måste erkänna, att åsigterna inom landet ännu icke förenat sig om den mening, att tidpunkten kunde vara inne för inmutningsrättens upphörande. Jag hade derföre trott, att de herrar, som dela den åsigt, han hade, skulle äfven hafva förenat sig i det slut, hvartill han kommit, att endast uttala denna mening, för att häfda densamma och sålunda derigenom få en anledning att längre fram, när åsigterna kunna hafva förändrats i denna del, då med mera hopp om framgång påyrka denna förändring i grufvestadgan; men då röster här sedermera blifvit höjda för yrkandet om afslag på denna paragraf, så har jag funnit mig deraf uppkallad att yttra hvad jag nu har sagt, för att åtminstone för min del varna för ett afslag på denna punkt. Det är icke sagdt, att ett afslag skall föra till det mål, som dessa herrar tro, ty man kan ofta uti öfvertygelsen om rigtigheten af sin åsigt spänna bågen för högt, och det kan hända, att ett afslag på denna inmutningsrätt skulle komma att framkalla en långt starkare agitation än den, som under de sista åren egt rum för inmutningsrättens bibehållande. Hvad som är säkert är, att, om genom Första Kammarens afslag på denna punkt 1855 års stadga skulle fortfarande komma att blifva gällande, så hafva desse herrar, om de icke lyckas vinna det mål, de trott vara lämpligast, åtminstone för en oviss tid förlängt det odrägliga tillstånd, som man på många håll klagar vara rådande till följd af de bestämmelser, som finnas i den nu gällande grufvestadgan. Jag skall icke yttra något mera för tillfället, möjligen sedermera om detaljbestämmelserna, utan inskränker mig nu att yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Gahn: Jag kan för min del icke neka till, att det föreliggande förslaget har åtskilliga fördelar framför den nu gällande grufvestadgan, så att, då Kongl. Maj:t, hvilken har beslutanderätten i detta hänseende, nu funnit inmutningsrätten böra bibehållas, är jag mera belåten med detta förslag, än om vi fortfarande skulle hafva 1855 års stadgar till efterrättelse. Men då det på detta sätt beredts mig tillfälle att här yttra mig angående behörigheten af inmutningsrätten, kan jag icke underlåta att säga några ord derom.

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

Jag är, som herrarne känna, en idkare af jernhandtering och har derföre noga begrundat, om inmutningsrätten numera är nyttig eller icke för nämnda handtering, och jag har kommit till den fasta öfvertygelsen, att inmutningsrättens bibehållande icke blott är obehöfligt utan positivt skadligt för jernhandteringen. Den fördel, som skulle tillskyndas handteringen genom att man lemnade rättighet för hvem som helst att söka malmer på andras mark, skulle väl ligga deruti, att man förmodar flera malmtillgångar på så sätt kunna upptäckas, än om det endast skulle bero på jordegarne att sjelfva eller genom andra söka sådana. Ett stöd härför vill man finna i den beräkning man gjort, att det hittills varit så få grufvor, som uppfunnits af jordegare; att det varit grufletare, som funnit de flesta. Hvad nu detta förhållande beträffar, så vill jag erinra, att det under nuvarande lagstiftning varit ganska naturligt att så skulle inträffa. För den jordegare, som icke sjelf haft behof af eller användning för de malmer, som kunnat finnas på hans mark, har det gifvetvis icke funnits något intresse för sådana undersökningar, så länge han var skyldig att genast påkosta arbete på ett företag, som vid den tiden icke var lönande och fortfarande nödgas genom försvarsarbeten göra onödiga påkostnader, endast för att bevara sin eganderätt till den tid, då företaget kunde blifva lönande. Uti redan befintliga grufvor finnes tillgång att bryta mycket mera malm, än som kan konsumeras vid jernbruken. Under långliga tider hafva malmprisen stått för lågt, och de flesta grufegare haft så liten vinst, att det varit föga lockelse att söka grufvor. Det finnes tusentals kända grufvor i vårt land, som nu icke bearbetas, emedan det icke lönar sig. Om en jordegare under sådana förhållanden verkställer undersökningar och finner en grufva, men icke har skäl att bearbeta den, så riskerar han, att en annan kommer och tager besittningsrätten dertill samt sedan genom konstladt försvarsarbete och hvilostånd kan bibehålla den under en lång tid. Men låtom oss å andra sidan tänka oss huru förhållandena skulle komma att gestalta sig, om inmutningsrätten skulle borttagas. Förmodligen skulle det då komma att gå så till, att hvarje jordegare, som hade något område i en trakt, der sådana bergsformationer finnas, att det vore anledning till att man kunde finna några malmer, skulle vara angelägen att låta undersöka denna trakt, i den vissheten att, om han funne en malmledning, han också skulle hafva eganderätten dertill. Nu kan han icke göra sådana undersökningar, ty bland det folk, som vid sådant arbete skulle biträda eller endast i spekulation på rof skulle följa undersökningen, kan den, som först får nys om en malmledning, genast springa till bergsmästaren och taga inmutning derå. Men om också jordegaren sjelf icke vill göra några undersökningar, så är jag öfvertygad, att han skall vara ganska villig att träffa öfverenskommelse med den grufletare, som anmäler sig, om att denne skall få leta och erhålla en viss andel i de malmer, som kunna påträffas. På sådant sätt skulle det i allt fall blifva tillfälle för dem, som äro intresserade af malmletning, att få söka lika fritt som nu. Och fria aftal i detta afseende skulle säkerligen komma att träffas under mångfaldiga former. Jag är således fullt öfvertygad, att det ändå icke skulle komma att saknas upptäckare af nya grufvor och icke heller blifva någon brist på malmer för jernhandteringen.

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

Jag har sagt, att det är till skada för jernhandteringen, att inmutningsrätten finnes, och det tror jag af det skälet, att deraf oundvikligen följer, att grufvorna icke kunna blifva fast egendom i rättsligt afseende. Eganderätten till dem är nu ytterst sväfvande och osäker, man kan lätt förlora densamma genom en oafsigtlig uraktlåtenhet i afseende å försvarsarbetet. Det har till och med funnits exempel på, att grufegare hafva förlorat sin eganderätt genom bedrägeri af förvaltare eller gruffogdar, som falskeligen uppgifvit, att de ombesörjt försvarsarbetet, och, sedan tiden derför varit till ända, genom andra låtit inmuta grufvan för egen räkning. Vidare följer af grufvornas egenskap att vara lös egendom, att de flesta icke kunna användas såsom pant för erhållande af förlag till rörelsens drifvande. Grufvorna kunna visserligen i och för sig vara en ganska god säkerhet, men med den risk, som finnes att förlora dem genom uraktlåtenhet i afseende å försvarsarbetet, vågar man icke mottaga dem såsom pant. Vidare följer af inmutningsrätten och det dermed förenade tvånget att bearbeta grufvorna det förhållandet, att en jernverksegare icke kan utan stora olägenheter bibehålla några reservgrufvor. Hvar och en bör vara så omtänksam, att han ser till, att han har malm icke blott för den närmaste tiden, utan äfven i reserv för den händelse de bearbetade grufvorna taga slut eller en och annan af dem under en följd af år icke kan gifva någon malm; sådant händer ofta genom olycksfall och så vidare. Dessa reservgrufvor måste man nu ständigt försäkra genom försvarsarbete, eller, såsom nu är föreslaget, genom en dryg årlig afgift köpa sig fri från sådant gagnlöst arbete. Detta allt är och måste blifva olägenheter, som jernverksegarne vore befriade från, om de kunde få en fullständigt tryggad besittningsrätt till grufvorna.

Af dessa i korthet angifna skäl anser jag för min del, att det hade varit önskligt, äfven från jernhandteringens synpunkt, att, då en ny grufvestadga skulle utfärdas, den hade blifvit grundad på principen om inmutningsrättens borttagande, ungefär i enlighet med det förslag, som för några år sedan inom Civildepartementet blifvit utarbetadt.

Man har i denna fråga mycket fäst sig vid den opinion, som skulle vara rådande i landet. Jag känner något till denna opinion. Den uttalades först vid ett möte i Ludvika, der man skall hafva enhälligt yttrat sig för inmutningsrättens bibehållande. Ja, dermed förhåller sig så, att inga andra personer egentligen voro inbjudna till detta möte, än sådana, som intresserade sig för bibehållandet af nämnda rätt. De, som hyste samma mening med mig, ansågo sig icke böra resa dit, och der kom följaktligen icke någon diskussion mellan olika åsigter till stånd. Jag känner äfven till, att sedermera en petition inkom till regeringen angående inmutningsrättens bibehållande. Man har fått en massa underskrifter, men det hände sig icke bättre, än att bland dem, som underskrifvit petitionen, var också en bruksegare med godt omdöme, som, då jag frågade honom, om han tänkt på konseqvenserna deraf och de af mig omnämnda olägenheterna för grufegarne, hvilka jag härvid något närmare utvecklade för honom, svarade: nej det har jag verkligen icke gjort, det har varit en så allmän jargon, att inmutningsrätten skulle vara till nytta för jernverksegarne, att när man kom och begärde, att jag skulle skrifva under petitionen, så gjorde jag det

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

utan att vidare tänka på saken. Nu finner jag, att det icke är någon fördel att bibehålla denna rätt, och så är nog också förhållandet med många andra, som skrifvit under petitionen. Innan saken allvarligt bringas under öfverläggning går den åsigt, som i petitionen blifvit uttryckt, och gäller som en gammal trosartikel. Det är efter min uppfattning blott en fördom, som man ogerna skiljer sig från. När emellertid, såsom jag redan yttrat, den nu föreslagna nya grufvestadgan är i många afseenden bättre än den gamla, har jag icke något yrkande att framställa rörande den nu föredragna paragrafen.

Herr Reuterswärd: Jag ber att få börja mitt anförande med att säga, att jag anser det vara fullkomligt i sin ordning, att Kongl. Maj:ts regering framkommit med ett förslag till grufvestadga sådant som det föreliggande, och detta derföre att Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse af år 1872 icke yrkat något annat än en omarbetning af 1855 års grufvestadga, utan att dervid uttrycka såsom sin mening, att inmutningsrätten borde på något sätt förändras. Således är från regeringens sida fullständigt vidtaget allt, hvad Riksdagen i det fallet har rätt att fordra.

Jag vill äfven redan vid början af mitt anförande nämna, att jag skall beqväma mig till att i hufvudsak antaga det föreliggande förslaget, och jag uppmanar alla de herrar, som i likhet med mig anse, att sjelfva hufvudprincipen i stadgan icke är lämplig, att detta oaktadt antaga förslaget. Jag gör detta derföre, att det är enda sättet att komma ifrån 1855 års oefterrättliga grufvestadga. Den är så svårfattlig och obegriplig, att den, som skall efterlefva densamma, sväfvar i den största ovisshet om hvad han har rätt till eller icke. Om icke de myndigheter, som tillämpat stadgan, utbildat en viss praxis, som kompletterar hvad som i den samma brister, skulle förvirringen vara värre än den är.

Om man anser, att inmutningsrätten är ett oeftergifligt vilkor för den svenska jernhandteringens vara, eller icke vara och om man i likhet med Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet hyser den åsigten, att jernindustriens utveckling är ett stort statsekonomiskt intresse, så är det tydligt, att grufvestadgan måste byggas på inmutningsrätten. Men jag vågar påstå, att derom äro tankarne mycket delade, och i likhet med den sista talaren tror jag, att denna inmutningsrätt varit lika mycket till skada som till nytta för jernhandteringen. Det är möjligen sant, att till följd af denna rätt en större mängd malm blifvit bruten, samt att en större malmexport till utlandet och större jerntillverkning inom landet egt rum, men min öfvertygelse är, att bruksegarnes ställning skulle varit lika god, om icke bättre, om denna rättighet icke förefunnits.

När man säger, att inmutningsrättens bevarande är ett stort statsekonomiskt intresse, huru har då staten gått till väga med afseende på detta intresse? Jo, man lagstiftar så, att den enskilde jordegaren skall afstå från den honom i allmänhet obestridt tillkommande rättigheten att få rå om hvad han har lagligen och ärligt förvärfvat, för att skänka en del deraf åt en annan, som efter våra begrepp icke dertill har någon faktisk rätt. Om staten verkligen velat omhulda denna för landet

vigtiga industri, så hade staten långt före detta haft många tillfällen att visa detta sitt intresse »för denna vigtiga industri», ty om jag undantager den på senare tiden uppblomstrande trävaruindustrien, så har jernhandteringen ansetts såsom landets andra modernäring. Huru har nu denna industri blifvit behandlad? Jag vill icke tala om, huru den blifvit tillgodosedd i tulltariffer och handelstraktater och dylikt, utan endast påminna, huru som vid senaste riksdag jernindustrien fick en mycket sträng pålaga, och det icke för att låta vår jernhandtering fritt utveckla sig, utan för att lägga ytterligare beskattning och band på den samma. När det är fråga om att begagna den såsom skatteobjekt, då har man den i godt minne, men på något annat sätt röner den icke något omhuldande från statens sida.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

När man nu skulle omarbeta grufvestadgan, anser jag, att man deri åtminstone kunde hafva inrymt några större förmåner åt den verkliga bergsbruksidkaren, det vill säga åt den, som sjelf är jordegare och drifver bruksrörelse med begagnande af malm ur fyndigheter på sina egna egor. Det kunde till exempel hafva bestämts, att de skulle få några större rättigheter öfver utmålen än hvilken lösdrifvare som helst. För den i § 38 medgifna rättigheten för enskild grufegare att sammanslå flera utmål, som gränsa intill hvarandra, till ett, hvarigenom man får lättare att försvara dem, är jag tacksam. Men det finnes icke angifvet, huru vida meningen är att dylika grufvor skola med sina utmål omedelbart gränsa intill hvarandra, eller om författningen medgifver ett dylikt sammanslående, i fall en mindre jordrimsa af ofyndig mark finnes emellan dessa utmål.

Jag behöfver ej utförligt beskrifva, hvilka olägenheter för jordegaren, som medfölja inmutningsrätten. Herrarne fatta nog ändå, hvilka obehag och hvilken skada det för jordegaren medför, att främmande personer, icke en eller två, utan hundratals, såsom förhållandet var under åren 1871—1873, och deribland lösdrifvare och dylika, komma och göra sig till medintressenter i min egendom, utan att jordegaren kan värja sig för dem. Väl kan jag i de flesta fall förbjuda dem att taga sin bostad på mina egor; men jag kan ej hindra dem att slå sig ned alldeles invid gränsen dertill, och ej heller att skydda mig för åverkan å min egendom, till exempel taga sin vedbrand derifrån, utan att hålla en kostsam bevakning å alla delar af min mark. Kan det försvaras, att hvem det vara skall hafva rättighet att göra intrång i hvarje vinkel och vrå af min egendom? Nej, det kan det icke. Jag är för stor vän af jernhandteringen för att icke säga, att om inmutningsrättens bibehållande, såsom det påstås, vore af allmänt intresse för denna handtering, så finge de enskilda intressena gifva vika för det allmänna; men jag bestrider, att det är ett så allmänt intresse, att eganderätten skall trampas under fötterna.

Sedan jag nu så sorgligt beskrifvit inmutningsrättens olyckliga följder för dem, som hafva malmfyndigheter på sin mark, vill jag nämna, att jag, som under den tid af 33 år, jag varit bruksidkare, varit underkastad dessa obehag, dock äfven under 7 à 8 år haft nytta af samma inmutningsrätt, ty äfven jag har inmutat på annans mark. Må således ingen förebrå mig att hafva förtegat detta. När jag för öfver 30 år sedan blef bruksegare, hörde det till sällsyntheterna, att någon

Förslag till förnyad gruf-vestadga. (Forts.)

annan än en närboende bruksidkare inmutade på min mark, och det var icke farligt, ty med dem är det icke svårt att komma öfverens. Den tiden voro kommunikationsmedlen dåliga, och det kom ej i fråga att exportera malm eller ens att skicka sådan från ena provinsen till den andra, hvilket nu, sedan vi fått jernvägar, blifvit mycket vanligt.

Men, säger man, personer måste uppmuntras att gå och söka grufvor, men det är ingen konst, åtminstone i en malmfyndig, känd och undersökt trakt, att finna malmanledningar. Der är hela svårigheten att finna någon fläck, som *icke* redan är upptagen. Malm finnes der alltid, men frågan är, om den är brytvärd. Konsten blir således att gå omkring med kompassen och se efter någon plats, som ej är inmutad, samt sedan skynda till bergmästaren för att få mutsedel. Derefter delgifves jordegaren denna mutsedel, sedan är inmutaren delegare i mitt jordområde och min medintressent, i fall jag vill vara med om arbetet, annars blir han ensam herre der, sedan utmål blifvit lagdt. I allmänhet vill man icke, då man är masugnsegare, släppa ifrån sig någon fyndighet, utan reservera den för framtida behof, men häraf blir följden, att man måste taga sin malm ur ett flertal grufvor, då man annars ur 2 à 3 skulle kunna få så mycket malm, som för ens årsbehof vore tillräckligt. Att kostnaderna för malmanskaffningen härigenom blifva betydligt stegrade, är tydligt.

Hvarföre skall jernindustrien vara den enda (med undantag af stenkol) som på ett så våldsamt sätt får intränga på eganderättens område, och hvarföre icke med samma skäl tillerkänna hvarje annan industriidkare att exempelvis få inmuta ett obegagnadt vattenfall för att der få begagna en oanvänd kraft i industriens tjenst?

Här har lagts mycken vigt vid de opinionsyttringar för inmutningsrättens bibehållande, som man hört från Ludvika och andra ställen, men jag får säga om dessa ungefär detsamma, som en talare i Andra Kammaren en gång vid förra riksdagen sade om det af nämnde Kammare antagna 1878 års arméförslag, »att det var blott en tillställning».

En talare har vidlyftigt uppehållit sig vid att visa Kammaren, att det vore fråga om ett kronans regale. Jag hoppas, att den senare diskussionen öfvertygat honom, att detta icke är så säkert. Som för öfrigt ingen af kronans målsmän gjort anspråk på, att det så skall betraktas, kunna vi lemna den frågan å sido.

Jag slutar, såsom jag redan i början af mitt anförande sade, att på den punkt frågan nu befinner sig, torde man, trots alla de olägenheter, som följa af inmutningsrättens bibehållande, mot hvilken det varit mig ett nöje att höra så många af Kammarens ledamöter nedlägga sin protest, man ändock gör klokast i att antaga förslaget. Men jag hoppas, att herrarne icke taga illa upp, om någon af oss efter en eller annan riksdag kommer och säger, att allting nu icke är så väl beställdt genom den nya lagstiftningen, utan begär inmutningsrättens upphäfvande, och jag hoppas äfven, att herrarne då icke anse den vara fastspikad genom det beslut, som i dag fattas.

Jag antager den nya författningen derföre, att den är bättre än den nuvarande, men icke derföre att jag anser den vara förträfflig.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Herr Bergström: Den strid, som nu pågår, är en strid dels mellan teorier, rättshistoriska och rent rättsliga, dels mellan intressen. I förra afseendet hvälfver sig striden, bland annat, om den frågan, huru vida ett bergsregale funnits i vårt land eller icke, och vidare i hvad mån detta regale, om det funnits, har alstrat den nu gällande lagstiftningen. Jag saknar icke intresse för historiska och teoretiska undersökningar, men tror att deras rätta plats är inom litteraturen, icke här, och att vår tid är för knapp för att inlåta oss på dem. För öfrigt tillåter jag mig, hvad angår den teoretiska striden, åberopa Göthes ord:

»Grå är, min vän, all teori till slut; blott lifvets gyllne träd är grönt».

Att här pågår en strid mellan intressen, finner jag helt naturligt, och jag kan väl fatta, att innehafvare af stora odalgrufvefält, till exempel Dannemora-fälten, icke med blida ögon se tillvaron af denna rätt, hvilken kan i mer eller mindre mån lända dem till skada och till och med framkalla konkurrenter, som kunna blifva besvärliga på den allmänna marknaden. Å andra sidan finner jag äfven naturligt, att de jernverksidkare, som icke äro nog lyckliga att ega stora malmfält, försvara inmutningsrätten. I denna intressenas strid kan jag icke säga något till ena eller andra sidans fördel af egen erfarenhet, emedan jag för egen del icke har något med bruksrörelsen att skaffa.

Min ståndpunkt är helt enkelt den, att jag anser, det lagstiftaren aldrig bör stifta en lag, som står i strid mot flertalets af folket rättsmedvetande; och så vidt jag varit i tillfälle att lyssna till och uppfatta detta rättsmedvetande i de delar af landet, der inmutningsrätten har någon betydelse, med undantag för de stenkolsförande trakterna, så talar samma rättsmedvetande för bibehållandet af ifrågavarande rätt. Jag har vidare icke kunnat undgå att besinna, att denna rätt nu är 160 år gammal och sålunda väl införlifvad med vår rättsförfattning, samt att här icke föreligger något förslag att upphäfva inmutningsrätten, utan att tvärt om regeringens proposition utgår just från Riksdagens skrifvelse af år 1872. Det är att beklaga, att så lång tid förflutit, sedan denna Riksdags skrifvelse afläts och tills nu, då den Kongl. propositionen framlagts. Men om ock denna tid varit lång, så bör man dock icke förbise ofvan antydda sammanhang mellan ifrågavarande tvenne statshandlingar. Det är ju högeligen att önska, att kontinuitet bevaras. Om Riksdagen en gång förklarar sig önska, att regeringen utarbetar ett förslag på viss angifven grund, är det då lämpligt, att, när förslaget framkommer, utarbetadt i öfverensstämmelse med Riksdagens anhållan, afslå detsamma?

Jag vill påpeka, att frågan vid 1872 års riksdag väcktes i Andra Kammaren genom en motion, hvari föreslogs, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om omarbetande af grufvestadgan *med upphäfvande af inmutningsrätten.* Motionären var en i öfra Sverige bosatt bergverksidkare. Han uppkallade till sitt bistånd alla de skånska hjelptrupperna, hvilka till följd af de då häftigt pågående inmutningarne af stenkol i Skåne voro intresserade af inmutningsrättens upphäfvande. Hvad blef utgången af motionen? Jo den, att Riksdagen endast ifrågasatte, huru vida inmutningsrätten till stenkol borde fortfarande ega bestånd, men deremot ingalunda uttalade något sådant

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

tvifvelsmål i fråga om andra föremål för inmutning, utan tvärt om anhöll, att grufvestadgan borde omarbetas i syfte att bättre än nu skydda jordegarens intresse. Detta är hvad den nu föreslagna grufvestadgan gör. Jag behöfver till bevis härför endast åberopa Herr Statsrådet och Chefens för Civildepartementet yttrande.

De, som förfäkta att inmutningsrätten bör upphäfvas, hvarför hafva de ej vid denna riksdag framkommit med ett förslag derom? Då kunde Lag-Utskottet hafva pröfvat denna fråga fullständigt; nu stå vi blott och resonera helt abstrakt om den. Nu gäller det endast att antaga eller förkasta det framlagda förslaget, ty inmutningsrätten kunna vi icke upphäfva. Den andre talaren i dag gjorde ett koncentreradt anfall för att genombryta hela vår försvarslinie; jag hembär honom min upprigtiga kompliment för det sätt, hvarpå anfallet planlagts och utfördes, men jag hoppas och tror, att det icke haft åsyftad verkan.

För inmutningsrättens bibehållande anser jag mig icke böra vara vidlyftigare. Hvad angår de speciella anmärkningarne, äro de icke af beskaffenhet att föranleda hela förslagets förkastande. Jag vill icke förneka, att detta förslag kan tåla ändringar, och saken ändå gå framåt. Må man framkomma med de speciella anmärkningarne vid de särskilda paragraferna, men för närvarande kan jag icke finna annat, än att förslaget bör bifallas.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Nyström: Herrarne skola icke behöfva vänta länge på slutet, ty jag skall fatta mig kort. Jag anser visserligen, att det föreliggande förslaget är bättre än den hittills gällande stadgan, men jag vill icke med min röst bidraga till att gifva helgd åt inmutningsrätten. Den strider mot skiftesförfattningarne, mot jordafsöndringsförfattningarne och mot eganderätten. Den tyckes icke heller vara uppburen af jordbrukarne i allmänhet eller af bergverksidkarne, åtminstone icke af flertalet. Det är dessutom orimligt, att något sådant skall kunna ske, som nu inträffat, att statens förnämsta egendomar, såsom Gellivare och Jukkasjärvi malmfält, hvilka varit kända väl mer än hundra år och blifvit undersökta af Geologiska byrån, skola lemnas åt dessa inmutare, som endast söka större eller mindre förtjenst på inmutningen, men ej sjelfva ämna drifva bruksrörelse, samt ställa så till, att, när det blir fråga om, att andra svenske män vilja komma åt dessa malmer för att bearbeta dem, millioner kronor skola fordras för malmfälten, nemligen mer än en million kronor för Gellivare och fem millioner kronor för Jukkasjärvi; och då man dessutom vet, att det är utländingar, som stå bakom, och att hela vinsten tillfaller dem, om företaget lyckas, och icke till någon den ringaste del staten, så är det verkligen allt för upprörande att se, huru svenska statens värdefullaste egendomar bortslumpas.

Jag gör icke något yrkande, utan vill blott hafva med dessa ord nedlagt min protest emot inmutningsrättens bibehållande.

Hans Excellens Herr Statsministern Thyselius: Icke heller jag vill ingå i någon undersökning, huru vida inmutningsrätten, då den här infördes, grundade sig på fullt teoretiskt rigtiga skäl, men hvad vi alla veta är, att denna rättighet under en lång tid har i vårt land egt

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

rum, att nu icke är fråga om att utvidga densamma utan att begränsa den, ordna den och stadga större skydd än förut för jordegaren. Se vi till, huru denna inmutningsrätt under den förflutna tiden verkat, så måste vi väl erkänna, att de rika och godartade grufvor, hvilka till stort antal finnas i vårt land och på hvilka framgången af den bergshandtering, som under långa tider, förr lika mycket som nu, varit af största vigt för landet, hafva för sin första uppkomst att tacka medgifvandet för personer att äfven på annans mark uppsöka malmanledningar. Huru vida inmutningsrätten under någon längre framtid skall i lagen bibehållas eller icke, derom äro meningarne delade, och jag är öfvertygad, att dess upphäfvande är en tidsfråga, och jag får äfven bekänna att, hvad mig enskildt angår, jag ansett tiden derför vara ganska nära. Men under senaste tider hafva från de orter, der författningens inverkan säkrast låtit sig känna, såsom vi alla veta, temligen enstämmigt uttalanden egt rum derom, att bibehållandet af inmutningsrätten ännu är för vår jernhandtering nödvändigt, och dessa uttalanden hafva blifvit gjorda icke endast af idkare af bergshandteringen, utan ock af ett stort flertal jordegare, hvilka i bergslagsorterna hafva sin vistelse. Häraf lärer framgå, att ett nu fattadt beslut om inmutningsrättens afskaffande skulle i dessa orter framkalla ett stort bekymmer och vålla ett djupt kändt afbräck för vår jernhandtering, för hvilken egentligen inmutningsrätten nu anses behöflig, och hvilken handtering för närvarande icke är i det tillstånd, att den tål så beskaffade pröfningar och stötar. Sedan de geologiska undersökningar, som oafbrutet fortgå och i allt större omfattning i bergslagen verkställas, blifvit fullbordade, blifva de malmfyndigheter, hvilka icke ännu blifvit bearbetade, lättare kända, i och hvarmed den hufvudsakliga grunden för inmutningsrätten äfven förfaller. Jag medgifver, att i synnerhet för de näringsidkare, hvilka på sina egor hafva flere anledningar till inmutning än de behöfva för tillfället begagna, det måste kännas hårdt att se andra komma och bemäktiga sig sådana, af hvilka de sjelfve framdeles kunna vara i behof, men det är likväl ett mindretal tillfällen, der sådant eger rum. För landet i allmänhet är förhållandet ett annat, och i Kongl. Maj:ts proposition är äfven sörjdt för, så vidt ske kunnat, att de lyckliga bergsbruksidkare, som hafva malmanledningar på sina egor, kunna med mindre kostnad, än som för öfriga personer är förhållandet, bevara dessa malmanledningar till framtida begagnande.

Jag hemställer till Kammaren om bifall på den nu föredragna punkten af Lag-Utskottets förslag.

Friherre Beck-Friis: Då här blifvit så mycket yttradt rörande inmutningsrätten, hafva herrarne förmodligen redan stadgat sin öfvertygelse i denna sak, och jag vill endast uppmana de herrar, som önska inmutningsrättens afskaffande, att de måtte afslå denna punkt. Derigenom tror jag, att det skall vinnas, att man får bort denna inmutningsrätt åtminstone 10 år tidigare, än om vi antaga denna punkt; och jag anser, att det är vida bättre att lefva 10 eller 20 år med den nuvarande grufvestadgan än att nu antaga en ny, som vi icke känna till.

Jag yrkar afslag.

Förslag till förnyad grufvestadga. (Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på godkännande af de föredragna delarne af ifrågavarande förslag och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Beck-Friis* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § och öfverskriften till 1 kap. uti det af Lag-Utskottet i utlåtandet N:o 37 tillstyrkta förslag till förnyad grufvestadga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås förslaget i dessa delar.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58;
Nej—23.

Den forsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de denna dag första gången bordlagda ärendena, derefter Lag-Utskottets utlåtanden N:is 37 och 38, vidare Stats-Utskottets utlåtande N:o 14 och sist öfriga under denna dag andra gången bordlagda utlåtanden.

Kammaren åtskildes kl. $^1/_4$ 11 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Stockholm, P. A. Nymans tryckeri, 1884.